МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки та екології моря

Кафедра фінансів і бухгалтерського обліку

«Допущена до захисту»
в.о. завідувача кафедри фінансів і бухгалтерського обліку

_____Наталія ДАНІК
«10» червня 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

до випускної дипломної роботи бакалавра
спеціальності 071 Облік і оподаткування за Освітньою програмою «Облік і аудит»
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: **Бухгалтерський облік запасів на прикладі ТОВ «Вікант»**

Виконав: студент 4 курсу, групи 4421
напряму підготовки (бакалавр)
071 «Обліку і оподаткування»
(шифр і назва напряму підготовки, спеціально

Кльопов Володимир Вікторович
(прізвище та ініціали)

Керівник д.е.н., проф Погорелова О.В.
(прізвище та ініціали)

Миколаїв – 2026 року

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Інститут, факультет *Економіки і екології моря*
Кафедра *Фінансів і бухгалтерського обліку*
Освітньо-кваліфікаційний рівень *Бакалавр*
Спеціальність *071 Облік і оподаткування*
Освітня програма *Облік і аудит*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри Данік Н.В.
«03» березня 2026 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ
Кльопов Володимир Вікторович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) *Бухгалтерський облік запасів на прикладі ТОВ «Вікант»*
керівник проекту (роботи) *д.е.н., проф Погорелова О.В.*
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом вищого навчального закладу від "07" квітня 2026 року №272-уч
2. Строк подання студентом проекту (роботи) *7 червня 2026*
3. Вихідні дані до проекту (роботи) *Нормативно правові акти з обліку запасів, статті, книги, підручники і публікації з теми дослідження, Статут підприємства, первинні документи, регістри синтетичного і аналітичного обліку і фінансова звітність об'єкта дослідження*
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) *1.Законодавчо–нормативні та теоретичні аспекти бухгалтерського обліку запасів на підприємствах України. 2. Виробничо–економічна характеристика ТОВ «Вікант». 3. Організація бухгалтерського обліку використання запасів на ТОВ «Вікант».*
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Презентація роботи у PowerPoint формату pptx
6. Дата видачі завдання *25 лютого 2026 року*

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	***Примітка***
	Затвердження теми випускної роботи	*25.02.2026*	
	Складання плану випускної роботи	*11.03.2026*	
	Написання розділів випускної роботи	*15.05.2026*	
	Узгодження роботи з науковим керівником	*29.05.2026*	
	Представлення роботи на кафедрі	*05.06.2026*	

Студент ***Кльопов В.В.***
(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) (підпис) ***Погорелова О.В.***
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

У випускній роботі проведено дослідження організації бухгалтерського обліку запасів на підприємстві ТОВ «Фірма «Вікант» — одному з провідних операторів ринку металотрейдингу України.

Метою роботи є аналіз стану первинного, аналітичного та синтетичного обліку запасів, виявлення недоліків та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення.

У процесі дослідження проаналізовано нормативно-правову базу обліку запасів (П(С)БО 9, Закон про бухгалтерський облік), вивчено особливості облікової політики підприємства, організацію документообігу, застосування автоматизованої системи АСУ Мастер-Бухгалтерія, а також специфіку обліку в умовах багатоскладської структури та поєднання торговельної діяльності з власним виробництвом.

На основі проведеного аналізу виявлено основні проблеми обліку запасів та запропоновано конкретні напрями вдосконалення, зокрема деталізацію облікової політики, посилення автоматизації та удосконалення внутрішнього контролю.

Ключові слова: запаси, бухгалтерський облік, металотрейдинг, первинний облік, аналітичний облік, облікова політика, АСУ Мастер-Бухгалтерія.

ANNOTATION

The thesis examines the organization of inventory accounting at LLC “Firma “Vikant” — one of the leading metal trading companies in Ukraine.

The purpose of the study is to analyze the current state of primary, analytical, and synthetic inventory accounting, identify existing shortcomings, and develop recommendations for its improvement.

The research analyzes the legal framework of inventory accounting (P(S)BO 9, the Law on Accounting), studies the company’s accounting policy, document flow organization, the use of the automated system ASU Master-Accounting, and the specifics of inventory accounting in a multi-warehouse structure with a combination of trading and own production activities.

Based on the analysis, the main problems of inventory accounting were identified, and practical recommendations were proposed, including the improvement of accounting policy, automation enhancement, and strengthening of internal control.

Keywords: inventory, accounting, metal trading, primary accounting, analytical accounting, accounting policy, ASU Master-Accounting.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ 4
ВСТУП 5
РОЗДІЛ 1
ЗАКОНОДАВЧО–НОРМАТИВНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ
1.1. Запаси як економічна категорія 9
1.2. Законодавчо–нормативні аспекти бухгалтерського обліку запасів на підприємствах України 12
1.3. Теоретичні аспекти бухгалтерського обліку запасів на підприємствах України 19
РОЗДІЛ 2
ВИРОБНИЧО–ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВ «ВІКАНТ»
2.1. Виробнича характеристика підприємства 30
2.2. Економічна характеристика та аналіз фінансового стану підприємства 33
РОЗДІЛ 3
ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ТОВ «ВІКАНТ»
3.1. Організація превинного обліку виробничих запасів 40
3.2. Організація аналітичного, синтитичного обліку виробничих запасів 47
3.3. Напрямки вдосконалення організації бухгалтерського обліку виробничих запасів на підприємстві 52
ВИСНОВКИ 63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 68

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЕДО: – електронний документооббіг;

ЕОМ – електронно-обчислювальна машина;

ККД – коефіцієнт корисної дії;

КМУ – Кабінет Міністрів України;

НБУ – Національний банк України;

НС – Надзвичайна ситуація;

НП – наукова продукція;

НП(С)БО – Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку;

П(С)БО – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку;

ТОВ – товариство з обмежаною відповідальністю;

ТМЦ – товарно-матеріальні цінності.

ШІ – Штучний інтелект.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних динамічних умовах функціонування економіки України, що супроводжуються високим рівнем невизначеності, воєнними ризиками та цифровою трансформацією бізнесу, ефективне управління оборотними активами є базовою умовою виживання та розвитку суб'єктів господарювання. Загальновідомо, що запаси є однією з найважливіших і найбільших за обсягом частин активів підприємств, посідаючи ключове місце в забезпеченні безперервності процесів постачання, виробництва та збуту, а також домінуючи у структурі витрат.

Для великих диверсифікованих компаній, які поєднують масштабну оптово-роздрібну торгівлю з власним високотехнологічним виробництвом, проблема точного, оперативного та прозорого обліку запасу набуває стратегічного значення. Наявність розгалуженої мережі регіональних складів, значний обсяг одночасної логістики (рух десятків тисяч тонн металопродукції) та необхідність калькулювання собівартості готових виробів висувають підвищені вимоги до якості обліково-аналітичної інформації. Чинна вітчизняна нормативно-правова база, хоча й адаптована до міжнародних стандартів, залишає значний простір для оптимізації внутрішнього аналітичного обліку, первинного документообігу та автоматизації контрольних процедур на рівні конкретного підприємства. Зазначене обумовлює актуальність обраного напрямку дослідження, спрямованого на формування прикладного інструментарію модернізації обліку запасу в умовах використання сучасних автоматизованих систем управління (АСУ).

Метою випускної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації і ведення бухгалтерського обліку, первинного документообігу, внутрішнього контролю та аналізу запасів у ТОВ «Фірма «Вікант» в умовах цифровізації господарських процесів.

Для досягнення поставленої мети визначено та вирішено такі задачі дослідження:

опанувати та систематизувати сучасну законодавчо-нормативну, теоретичну та методичну базу з питань обліку запасів в Україні;

надати комплексну організаційно-економічну та фінансову характеристику об'єкта дослідження, оцінити стан його фінансово-господарської діяльності;

всебічно охарактеризувати та критично оцінити чинну практику організації бухгалтерського (первинного, аналітичного, синтетичного) обліку на досліджуваному підприємстві;

виявити «вузькі місця», облікові лаги та ризики в існуючій системі управління потоками матеріальних ресурсів компанії;

визначити ключові напрямки вдосконалення облікового процесу через оптимізацію графіка електронного документообігу, інтеграцію модулів штрих-кодування та вагового контролю в АСУ, а також формалізацію інструментів щоквартального аналізу оборотності активів.

Об'єктом дослідження є процес формування обліково-аналітичної інформації про рух, збереження та використання запасів у Товаристві з обмеженою відповідальністю «Фірма «Вікант».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та організаційних питань, пов'язаних із веденням бухгалтерського обліку, первинного документування, аналізу та внутрішнього контролю запасів підприємства металотрейдингової та виробничої сфери.

Методологічною основою роботи є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: метод системного та порівняльного аналізу (при дослідженні нормативної бази), метод групування та моделювання (при оцінці фінансового стану), елементи методу бухгалтерського обліку (документування, рахунки, подвійний запис, інвентаризація), а також специфічні методи економічного аналізу (ABC/XYZ-аналіз).

Законодавчо-нормативною основою дослідження є ключові законодавчі акти України, зокрема: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, насамперед НП(С)БО 9 «Запаси» та НП(С)БО 16 «Витрати»; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування № 291; Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88, а також нормативні акти, що регулюють використання КЕП та електронного документообігу.

Теоретичною базою роботи стали наукові праці, монографії, навчальні посібники та статті провідних вітчизняних фахівців у галузі обліку, контролю й аудиту, серед яких: Барвінський А. Ф., Бардаш С. В., Бутинець Ф. Ф., Воронина Л. І., Голов С. Ф., Грабова Н. М., Грачова Р., Дерій В. А., Жила В. Г., Калюга Є. В., Киян І., Крамаровський Л. М., Кривоносов Ю. Г., Лавренова В., Лишеленко О. В., Максимова В. Ф., Малюга Н. М., Мурашко В. М., Петренко Н. І., Плешонкова Л., Пушкар М. С., Святодух В., Сторожук Т. М., Романів Є. М., Ткаченко Н. М., Усач Б. Ф., Чупіріна О., Шевченко І., Шохін С. О. та інші.

Практична база дослідження сформована на основі офіційних та внутрішніх матеріалів ТОВ «Фірма «Вікант»: Статуту, Наказу про облікову політику, фінансової звітності (Балансу, Звіту про фінансові результати), зведених облікових реєстрів (накопичувальних, сальдових та оборотних відомостей з АСУ «Мастер-Бухгалтерія»), а також форм первинних документів (ф. № М-4, М-7, М-11, М-12, 1-ТН) та матеріалів інвентаризацій.

Структура та обсяг роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох логічно пов'язаних розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі досліджено теоретичні засади та нормативно-правове регулювання обліку запасів. Визначено сутність запасів як економічної категорії, розглянуто їх класифікацію, критерії визнання та оцінки при надходженні й вибутті згідно з національними стандартами, а також проаналізовано сучасні підходи до організації обліку в науковій літературі.

У другому розділі надано детальну організаційно-економічну характеристику ТОВ «Фірма «Вікант». Проведено оцінку техніко-економічних та фінансових показників діяльності підприємства, проаналізовано структуру управління компанією, специфіку логістичних та виробничих процесів, а також загальну систему забезпечення збереження активів.

У третьому розділі здійснено глибокий критичний аналіз практичного стану організації обліку запасів на досліджуваному підприємстві. Охарактеризовано чинні процедури первинного, аналітичного та синтетичного обліку в АСУ «Мастер-Бухгалтерія», оцінено порядок проведення інвентаризації. Обґрунтовано та запропоновано конкретні рекомендації щодо автоматизації складських процесів (штрих-кодування, ваговий контроль), впровадження жорсткого графіка електронного документообігу, інтеграції ABC/XYZ-аналізу неліквідів та вдосконалення внутрішнього контролю на виробничих лініях.

Дипломна робота викладена на 73 сторінках тексту, включає 12 таблиць, Список використаних джерел складається з 52 найменувань. Графічна частина роботи містить в собі 5 плакатів формату А4.

РОЗДІЛ 1
ЗАКОНОДАВЧО–НОРМАТИВНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

1.1. Запаси як економічна категорія

Запаси становлять фундаментальну основу діяльності будь-якого підприємства, формуючи його матеріально-технічну базу та забезпечуючи ринкову гнучкість. Їхня наявність, раціональне використання та ефективне управління безпосередньо визначають фінансову стійкість, ліквідність та загальну безпеку компанії. Оскільки запаси складають вагому частку в активах підприємства, вони виступають ключовим елементом у структурі витрат та прямо впливають на формування собівартості кінцевого продукту чи послуги. Безперебійність операційного циклу, від закупівлі до своєчасного збуту, критично залежить від підтримання їхнього оптимального обсягу. Грамотний менеджмент у цій сфері є вирішальним для оптимізації витрат і підвищення лояльності клієнтів, що зрештою генерує зростання прибутку.

У сучасних умовах значення запасів трансформувалося: з пасивного накопичення матеріалів вони перетворилися на динамічний інструмент управління ланцюгами постачання.

Традиційне ручне прогнозування замінюється інтегрованими системами на базі штучного інтелекту (ШІ) та предикативної аналітики. Це дозволяє в реальному часі балансувати між концепціями Just-in-Time (точно в строк, мінімізація складів) та Just-in-Case (створення буферів на випадок глобальних логістичних криз).

Цей документ має на меті всебічно розкрити концепцію «запасів» як комплексної економічної категорії та фундаментального об'єкта бухгалтерського обліку. Наступні розділи аналізу послідовно деталізують їхню природу, стратегічне значення, нормативні правила визнання, сучасні методи оцінки, принципи класифікації, порядок документального оформлення, облікові

процедури, а також їхній безпосередній вплив на формування фінансової звітності компанії.

В економічній літературі й досі спостерігається відсутність єдиного, загальноприйнятого визначення «запасів», що зумовлює певні дискусії в їхньому теоретичному та практичному трактуванні. Історично для ідентифікації цих активів застосовували різні дефініції: «товарно-матеріальні цінності» (ТМЦ), «предмети праці», «матеріальні ресурси» або «виробничі ресурси». У класичному теоретичному розрізі запаси розглядалися переважно як елементи, що споживаються протягом одного операційного циклу та повністю переносять свою вартість на створений продукт чи послугу.

Сьогодні науковці та практики пропонують різні підходи до визначення запасів, які зводяться до таких ключових аспектів:

Компонентний підхід: активи, що інтегрують сировину, основні й допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, енергію, тару, будівельні матеріали, запасні частини, а також незавершене виробництво, готову продукцію та товари для перепродажу;

Функціональний підхід: предмети праці та готові товари, що належать підприємству, зберігаються на складах (чи перебувають у дорозі) і чекають на споживання або реалізацію, змінюючи чи зберігаючи свою фізичну форму;

Вартісний та оборотний підхід: матеріальні цінності, які забезпечують господарську діяльність, є частиною оборотного капіталу, повністю переносять свою вартість на собівартість у межах одного циклу і трансформуються після його завершення;

Управлінський підхід: активи, призначені для подальшого продажу за умов звичайної діяльності, перебування в процесі виробництва, або використання для адміністративних та загальногосподарських потреб компанії.

Найбільш збалансованим і сучасним є визначення запасів як сукупності матеріальних активів підприємства у вигляді ресурсів для виробництва, незавершеного процесу створення продуктів, а також готових товарів, які тимчасово виведені з безпосереднього обігу, споживаються або реалізуються

протягом одного операційного циклу та формують фінансово-економічний результат компанії. Таке трактування поєднує їхню матеріальну структуру та економічну функцію.

Запаси є інтегральним елементом бізнес-процесів, що гарантує їхню стабільність і безперервність. Їхня операційна функція полягає в оптимізації витрат та забезпеченні постійної наявності продукту для клієнта. Ефективний менеджмент запасів є критичним фактором економічної безпеки підприємства. Раціональний баланс дозволяє мінімізувати логістичні витрати, уникнути збитків від псування, застарівання чи крадіжок, забезпечуючи при цьому безперебійне функціонування всіх підрозділів.

У структурі майна та витрат компанії запаси займають особливе місце, виступаючи головним калькуляційним елементом собівартості. Рух запасів на підприємстві є безперервним процесом, що складається з чотирьох фундаментальних фаз, кожна з яких вимагає суворого контролю та цифрового обліку.

Запаси – це не просто статичний рядок у бухгалтерському балансі, а динамічний капітал, що безпосередньо керує операційною ефективністю підприємства. Будь-які прорахунки в управлінні ними миттєво трансформуються у фінансові втрати:

Таблиця 1.1

Значення запасів для економічного стану підприємства

СТАН ЗАПАСІВ	НАСЛІДКИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА
Надмірні запаси (Профіцит)	Заморожування оборотного капіталу та дефіцит вільних грошей (Cash Flow)Зростання витрат на утримання складів та страхуванняРизик морального застарівання та фізичного псування матеріалів
Недостатні запаси (Дефіцит)	Зупинки виробничих ліній та зрив операційних графіківВтрата клієнтів, замовлень та ринкових позиційТермінові закупівлі за завищеними цінами через форс-мажор

Отже, оптимізація запасів – це стратегічний компроміс між ліквідністю та надійністю, який прямо визначає конкурентоспроможність компанії на ринку.

Термінологічна неоднозначність та розбіжності між теоретичною економікою, стандартами обліку (НП(С)БО) та практичною системою рахунків створюють серйозні виклики. Якщо різні департаменти компанії (наприклад, складська логістика, відділ продажів та бухгалтерія) або різні контрагенти в ланцюгу постачання неоднаково інтерпретують категорії запасів, виникає хаос: активи класифікуються некоректно, фінансова звітність викривляється, а реальний майновий стан підприємства стає непрозорим. Це блокує якісний управлінський облік та відлякує зовнішніх інвесторів чи кредиторів, які не можуть оцінити ефективність використання оборотного капіталу.

Для нівелювання цих ризиків кожне сучасне підприємство зобов'язане розробляти чітку, прозору та адаптивну Облікову політику, яка однозначно регламентує всі процеси, пов'язані із запасами. Це єдиний спосіб забезпечити достовірність фінансової інформації, синхронізувати внутрішні бізнес-процеси та гарантувати стійкість компанії на ринку.

1.2. Законодавчо–нормативні аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів на підприємствах України

Основним законом, що визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні, є Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [1]. Цей Закон встановлює обов'язковість ведення бухгалтерського обліку для всіх підприємств з дня їх реєстрації до ліквідації. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

Закон визначає такі ключові аспекти, як визначення термінів (наприклад, документообіг – рух первинних документів від моменту їх складання до передавання на зберігання в архів; фінансова звітність – інформація про

фінансовий стан та результати діяльності підприємства), сферу дії, мету бухгалтерського обліку, основні принципи (наприклад, безперервність, нарахування, подвійний запис), валюту обліку, державне регулювання, організацію обліку на підприємстві, первинні документи та регістри, інвентаризацію, загальні вимоги до фінансової звітності, звітний період, подання та оприлюднення звітності, а також контроль за додержанням законодавства [1].

Варто зазначити, що Закон № 996-XIV є динамічним нормативним актом, який регулярно оновлюється. Зокрема, законодавство зазнає змін задля гармонізації з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), які видаються Радою міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [2]. Така часта зміна законодавства є відповіддю на економічні виклики, що створює постійну потребу для підприємств у моніторингу та адаптації своїх облікових систем і процедур. Крім того, застосування МСФЗ банками (наприклад, Національним банком України) вказує на стратегічний напрямок України до інтеграції у світову фінансову систему.

Міністерство фінансів України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у sphere бухгалтерського обліку. Мінфін затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), методичні рекомендації та інші нормативно-правові акти, які деталізують порядок ведення обліку та складання фінансової звітності [3]. Методологічна рада з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України відіграє ключову роль у схваленні цих документів.

Існування Закону як основи та Наказів Мінфіну, що затверджують П(С)БО та Методичні рекомендації, демонструє багаторівневу систему регулювання. Закон встановлює загальні принципи та обов'язковість, тоді як Мінфін через свої накази деталізує ці принципи для практичного застосування. Така структура дозволяє системі бути гнучкою: загальні принципи залишаються стабільними, а деталі можуть бути адаптовані до змін у бізнес-

практиках або міжнародних стандартах без необхідності зміни основного закону.

П(С)БО 9 "Запаси" [4] встановлює методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси та її розкриття у фінансовій звітності. Стандарт застосовується підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами, крім бюджетних установ та підприємств, що складають звітність за МСФЗ.

Запаси, як визначено в П(С)БО 9 [4], включають: сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі, паливо, запасні частини; незавершене виробництво; готову продукцію; товари; малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП); поточні біологічні активи та сільськогосподарську продукцію після первісного визнання. Одиницею бухгалтерського обліку запасів є їх найменування або однорідна група (вид).

Існування як П(С)БО 9 [4], так і детальних Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів [5] є ключовою особливістю українського регулювання. П(С)БО 9 встановлює загальні принципи та правила ("що" і "чому" обліковувати), тоді як Методичні рекомендації надають практичні вказівки щодо їх застосування ("як" обліковувати), включаючи приклади розрахунків, форми документів та організаційні аспекти. Ця двоєдина система забезпечує як концептуальну цілісність, так і практичну реалізацію облікових процесів.

Важливими компонентами нормативного забезпечення є також загальні облікові інструменти, зокрема План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань та господарських операцій [6], який визначає систему кодування рахунків підприємств та організацій, та Інструкція про застосування Плану рахунків [7], що встановлює призначення та порядок ведення рахунків для узагальнення інформації методом подвійного запису.

Порядок створення, прийняття, відображення в обліку та зберігання первинних документів і регістрів регламентує Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [8]. Окремі практичні аспекти

фіксації руху матеріальних цінностей регулюються спеціалізованими актами, як-от Наказ Міністерства статистики України „Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів” [9] та Наказ „Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку МШП” [10]. Для систематизації інформації підприємства використовують також Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку [11].

Одним із найбільш заплутаних аспектів бухгалтерського обліку запасів в Україні, згідно з П(С)БО 9 "Запаси" [4], є їхня оцінка на дату балансу. Стандарт вимагає відображати запаси за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Якщо поняття первісної вартості є відносно зрозумілим, то визначення та застосування чистої вартості реалізації викликає значні труднощі та суперечності.

Згідно з п. 24 П(С)БО 9 [4], "Чиста вартість реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію". Це формулювання є вкрай нечітким і не дає повного розуміння сутності терміна. Подальші пояснення в п. 25 не прояснюють ситуацію, а радше ускладнюють її. Тут зазначено, що "Запаси відображуються за чистою вартістю реалізації, якщо на дату балансу їх ціна знизилася або вони зіпсовані, застарілі, або іншим чином втратили первісно очікувану економічну вигоду". Це формулювання дуже нагадує уцінку запасів, що вводить в оману.

Проте наступний п. 26 знову вносить плутанину, визначаючи: "Чиста вартість реалізації визначається за кожною одиницею запасів вирахуванням з очікуваної ціни продажу очікуваних витрат на завершення виробництва і збут". Ця процедура кардинально відрізняється від традиційної уцінки. Уцінка зіпсованих або непридатних запасів проводиться на суму втрати їхньої первісної якості, а не просто шляхом віднімання очікуваних витрат.

Виникають додаткові запитання:

Що робити, якщо виробництво вже завершено, і витрати на збут вже понесені, тобто вони не є "очікуваними"?

Чи можуть запаси, що не є товарами для роздрібного продажу, взагалі оцінюватися за "очікуваними цінами реалізації"? На нашу думку, цей пункт мав би стосуватися всіх категорій запасів з урахуванням їхньої специфіки, інакше виникає невизначеність щодо оцінки, наприклад, сировини чи незавершеного виробництва.

Термін "очікувана ціна продажу" також не має чітких роз'яснень у стандарті, що є серйозною прогалиною. Його часто плутають з терміном "очікувана ціна реалізації", і бухгалтери рідко мають час для глибокого вивчення цих тонкощів. Отже, розділ П(С)БО 9 "Запаси" [4], що стосується оцінки запасів на дату балансу, залишає багато запитань:

Пункт 25 описує чисту вартість реалізації як щось схоже на уцінку.

Пункт 26 дає визначення, яке має відмінності від класичної уцінки.

Пункт 27, навпаки, знову підтверджує схожість чистої вартості реалізації з вартістю запасів після уцінки, визначаючи порядок списання перевищення первісної вартості над чистою вартістю реалізації на витрати звітного періоду.

Для прояснення ситуації звернемося до МСБО 2 "Запаси" [12] – міжнародного стандарту, на основі якого створювалися національні П(С)БО. У п. 5 МСБО 2 ми знаходимо визначення, що є першоджерелом терміна "чиста вартість реалізації" (Net Realisable Value): "Можлива чиста ціна продажу – це передбачувана продажна ціна при нормальному перебігу справ, за вирахуванням можливих витрат на виконання робіт і можливих витрат на реалізацію". Порівняння показує, що автори П(С)БО 9 [4] адаптували формулювання з МСБО 2 [12], але не додали достатніх роз'яснень, які б усунули внутрішні суперечності національного регулювання.

На відміну від П(С)БО, МСБО 2 "Запаси" [12] надає значно чіткіші роз'яснення щодо застосування чистої вартості реалізації:

Коли собівартість запасів стає невідшкодованою: Собівартість може перевищувати фактичну цінність, якщо запаси пошкоджені, повністю або частково застаріли, або якщо знизилася їхня продажна ціна.

Збільшення витрат: Собівартість також стає невідшкодованою у разі зростання очікуваних витрат на завершення виробництва чи реалізацію.

Основа для розрахунків: Розрахунок має ґрунтуватися на найбільш надійних доступних доказах на момент проведення оцінки.

Призначення запасу: Обов'язково враховується мета утримання (наприклад, виконання існуючих контрактів або загальна реалізація).

Оцінка матеріалів та переоцінка: Сировина та матеріали не списуються нижче собівартості, якщо готова продукція, куди вони увійдуть, буде продана за собівартістю або вище. Також передбачено регулярну переоцінку та можливість відновлення суми попереднього списання.

На нашу думку, роз'яснення МСБО 2 [12] роблять концепцію оцінки запасів набагато зрозумілішою. Вказівка спиратися на надійні докази надає бухгалтерам чіткий орієнтир: для точної оцінки запасів на дату балансу слід використовувати конкретні ринкові дані та внутрішні документи. Завдяки цьому мінімізується ризик помилок, що є критично важливим для достовірності фінансової звітності.

Водночас вивчення вітчизняної нормативної бази виявляє певну неузгодженість щодо класифікації та комплексного визначення різних елементів запасів. Розглянемо ключові положення, що стосуються структури запасів у нормативно-правових актах України:

П(С)БО 9 "Запаси", пункт 6 [4]: Містить базовий перелік елементів (сировина, матеріали, комплектуючі, незавершене виробництво, готова продукція, товари тощо), призначених для виробництва, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб.

Інструкція № 291 [7], Клас 2 "Запаси": Деталізує активи за рахунками синтетичного обліку (рахунки 20 "Виробничі запаси", 22 "МШП", 23

"Производство", 26 "Готова продукція", 28 "Товари" тощо), надаючи розширений порівняльний перелік.

НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", пункт 2.1 [13]: У статті "Запаси" Балансу передбачає відображення сукупної вартості всіх матеріальних цінностей, призначених для споживання або реалізації в ході нормального операційного циклу.

Аналіз цих актів дозволяє виокремити такі неузгодженості:

Обмеженість сфер призначення в П(С)БО 9: Специфікація цілей у стандарті іноді викликає питання щодо обліку матеріалів, які використовуються для забезпечення збуту, досліджень і розробок або іншої операційної діяльності (наприклад, утримання соціальної сфери).

Неузгодженість щодо малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП): НП(С)БО 1 [13] у загальній статті фінансової звітності включає МШП до складу запасів, тоді як Інструкція № 291 [7] виокремлює їх на самостійний синтетичний рахунок 22, що створює дискусії щодо їхнього співвідношення з іншими матеріальними запасами підприємства.

З урахуванням наведених вище зауважень, найбільш повним та концептуально коректним є підхід, закладений у НП(С)БО 1 [13] та П(С)БО 9 [4]. Його узагальнене формулювання можна представити так:

Запаси – це сукупність матеріальних активів, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою такого продажу або призначені для споживання при виробництві продукції, виконанні робіт і наданні послуг, а також для обслуговування виробництва та управління підприємством протягом нормального операційного циклу.

1.3. Теоретичні аспекти бухгалтерського обліку запасів на підприємствах України

У публікаціях науковців критерії визнання активів розглядаються крізь призму контролю та ймовірності отримання майбутніх економічних вигід. Дослідники наголошують на важливості принципу превалювання сутності над формою під час ідентифікації запасів. Особлива увага приділяється складнощам визнання специфічних категорій: запасів, отриманих як гуманітарна чи благодійна допомога, невідфактурованих поставок, а також цифрових та віртуальних товарів, які дедалі частіше з'являються у практиці підприємств [14]. Автори підкреслюють, що впровадження електронного документообігу змінює момент визнання запасів в обліку, зміщуючи його з дати фізичного отримання на дату накладання електронного підпису на первинний документ [15].

Щодо оцінки запасів: У частині оцінки запасів сучасна література зосереджена на трьох ключових етапах:

Первісна оцінка: Вчені детально аналізують капіталізацію додаткових витрат у собівартість запасів. Основний масив дискусій точиться навколо методів розподілу транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ). Стверджується, що обрання неоптимального методу (наприклад, через середній відсоток замість прямого включення) суттєво викривляє собівартість окремих видів номенклатури [16].

Оцінка при вибутті: Літературні джерела акцентують увагу на виборі методів оцінки (переважно ФІФО та середньозваженої вартості) як інструменту легальної оптимізації податкового навантаження та управління фінансовими результатами в періоди інфляції.

Оцінка на дату балансу: Найбільш критикованим аспектом у працях науковців залишається механізм визначення чистої вартості реалізації та розрахунку справедливої вартості. Дослідники зазначають, що через нерозвиненість та закритість внутрішніх ринків в Україні, бухгалтери часто

змушені діяти суб'єктивно. Пропонується ширше впроваджувати методики маркетингового моніторингу цін та використання автоматизованих аналітичних систем для об’єктивного розрахунку суми уцінки неліквідних чи застарілих запасів [17].

У сучасних наукових публікаціях та дискусіях вітчизняних економістів значна увага приділяється методологічним прогалинам у самому понятійно-категоріальному апараті, який застосовується для опису запасів. Дослідники виокремлюють кілька фундаментальних проблем щодо дефініції цього терміна:

Невідповідність між статичним обліковим та динамічним економічним підходами: У науковій думці часто критикують нормативне визначення запасів за його суто «статичний» характер (як залишку активів на певну дату). Науковці наголошують, що в умовах сучасного управління ланцюгами постачань запаси слід розглядати як «матеріальний потік у стані тимчасової затримки». Облікове визначення, закріплене в П(С)БО 9, не враховує логістичну та стратегічну сутність запасів, що ускладнює інтеграцію фінансового обліку з управлінським аналізом [18].

Розмитість термінологічних кордонів між «запасами» та іншими активами: Особливу дискусію в літературі викликає проблема критеріїв розмежування запасів та необоротних активів, зокрема у контексті малоцінних предметів. Автори зазначають, що використання часового критерію (один рік) або вартісної межі для віднесення предметів до МШП чи МНМА (малоцінних необоротних матеріальних активів) створює штучні бар’єри. Це призводить до викривлення сутності активів, коли однорідні за своєю економічною роллю предмети обліковуються у принципово різних класах рахунків, залежно від облікової політики підприємства [19].

Проблема функціональної дихотомії (генезис від «виробничих запасів» до «запасів»): Ряд дослідників відстоює позицію, що об’єднання в єдину дефініцію «запаси» таких різнорідних елементів, як сировина (яка змінює форму у виробництві) та товари (які реалізуються без зміни фізичних властивостей), є концептуально незавершеним. У публікаціях доводиться, що заміна

радянського поняття «виробничі запаси» на ширше «запаси» (згідно з МСБО 2) відбулася механічно, без належної теоретичної адаптації під архітектуру вітчизняних підприємств, через що в підручниках і статтях досі спостерігається термінологічна плутанина [20].

Проблема ідентифікації новітніх та специфічних видів запасів: У контексті інноваційного розвитку та «зеленої» економіки автори вказують на нездатність класичного визначення охопити нові об'єкти. Наприклад, виникають складнощі з дефініцією та класифікацією цифрових залишків, програмних продуктів, призначених для перепродажу, квот на викиди парникових газів або специфічних екологічних активів, які за сутністю є оборотними, але не мають традиційної матеріально-речової форми, що вимагається базовими вітчизняними теоріями [21].

Для того щоб унаочнити дискусійні питання та проблеми класифікації запасів, про які йшлося вище, найкраще підійде порівняльна аналітична таблиця 1.1. Вона систематизує погляди сучасних авторів на ключові термінологічні та методологічні розбіжності в обліку запасів в Україні.

Таблиця 1.1.

Порівняльний аналіз термінологічних та класифікаційних проблем обліку запасів у сучасній літературі

Проблемний аспект дефініції	Суть методологічного конфлікту	Наслідки для облікової практики	Шляхи вирішення (за пропозиціями науковців)
1	2	3	4
Статика vs Динаміка	Нормативні акти трактують запаси як статичний залишок (актив на дату). Сучасна логістика розглядає їх як динамічний матеріальний потік.	Орієнтація обліку виключно на фінансову звітність; втрата оперативних аналітичних даних для управління логістичними ланцюгами.	Впровадження в управлінський облік концепції «матеріального потоку в стані затримки»; автоматизація обліку через ERP-системи.

Продовж. табл. 1.1.

1	2	3	4
Межа «Запаси – Необоротні активи»	Розмитість критеріїв (строк корисного використання понад 1 рік або вартісна межа) між МШП (Класс 2) та МНМА (Клас 1).	Штучний перерозподіл активів; суб'єктивізм при формуванні облікової політики підприємства; викривлення показників ліквідності.	Відмова від суворого вартісного критерію на користь функціонального призначення та реального строку експлуатації об'єкта.
Функціональна дихотомія	Об'єднання в одному терміні «Запаси» принципово різних за економічною природою активів: сировини (виробниче споживання) та товарів (коммерційний перепродаж).	Термінологічна плутанина в навчальній та науковій літературі; ускладнення класифікації витрат за елементами та статтями калькуляції.	Чітке розмежування оборотних матеріальних активів на «виробничі ресурси» та «коммерційні товари» на рівні внутрішніх стандартів підприємства.
Нематеріальні об'єкти (Цифрові запаси)	Поява активів без матеріально-речової форми (програмне забезпечення для перепродажу, цифрові токени, квоти на викиди), які утримуються менше року.	Неможливість класичного відображення за рахунками обліку матеріальних цінностей; методологічний вакуум у первинному документообігу.	Розширення базового визначення запасів у П(С)БО 9 шляхом включення категорії «нематеріальних оборотних активів, призначених для реалізації».

Як свідчить порівняльна таблиця, більшість проблем у сучасній літературі виникає на стику класичної «матеріальної» теорії обліку та вимог нової цифрової та сервісно-орієнтованої економіки. Поділ на суто нормативний (статичний) та управлінський (динамічний) підходи є ключовим бар'єром для формування універсального терміна.

Динамічна еволюція теоретичних підходів та класифікаційних систем свідчить про те, що бухгалтерський облік запасів не є статичною функцією, а потребує безперервної адаптації стандартів і практичних методик. Це зумовлює

постійну потребу підприємств в оновленні знань, модернізації інформаційних систем та забезпеченні управлінської гнучкості. Традиційні статичні системи обліку не в змозі повноцінно відображати динаміку сучасних господарських процесів, що посилює запит на формування оперативної та аналітичної інформації.

Сучасна економічна література демонструє значну різноманітність поглядів на питання обліку, визнання та оцінки запасів. Така багатогранність підходів вимагає системного аналізу для формування цілісного розуміння цієї економічної категорії.

Серед українських науковців професор Ф. Ф. Бутинець зосереджується на фундаментальних аспектах визнання, відображення на рахунках та оцінки запасів під час їх вибуття у виробництво чи при іншій формі реалізації [22]. Водночас у працях О. В. Лишеленка детально досліджено прикладні питання документування руху запасів у регістрах аналітичного й синтетичного обліку, а також специфіку заповнення первинних документів, що є критично важливим для практичної реалізації облікових процедур [23].

Розбіжності у поглядах провідних авторів зароджуються вже на етапі дефініції досліджуваного поняття:

Ф. Ф. Бутинець у своїх теоретичних розробках розглядає запаси крізь призму їхнього походження та призначення, трактуючи їх як «придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві або реалізації» [22]. Цей підхід акцентує увагу на функціональній трансформації активів у процесі діяльності.

С. Ф. Голов досліджує категорію запасів значно ширше. Він включає до їхнього складу сировину, матеріали (зокрема ті, що перебувають у дорозі та переробці), куповані напівфабрикати, комплектуючі, паливо, тару, готову продукцію та товари, що призначені як для забезпечення операційних і виробничих потреб, так і для адміністративного управління чи збуту [24]. Таке трактування є максимально деталізованим та охоплює всі види матеріальних оборотних активів.

О. В. Лишеленко пропонує визначення, близьке до національних стандартів, де запаси розглядаються як сукупність сировини, матеріалів, комплектуючих та інших матеріальних цінностей, які забезпечують безперервність операційного циклу підприємства [23].

Р. Грачова акцентує увагу на політекономічній сутності об'єкта, визначаючи запаси як активи, що виступають предметами праці, споживаються протягом одного операційного циклу і повністю переносять свою вартість на собівартість кінцевого продукту (або трансформуються у витрати періоду під час реалізації) [25].

Наявність різних дефініцій підтверджує складність уніфікації облікових підходів до запасів. Зокрема, ключові дискусії в українській обліковій науці точаться навколо методології формування їхньої первісної вартості. Хоча П(С)БО 9 "Запаси" регламентує чіткий перелік витрат, що капіталізуються в собівартість активу, науковці продовжують критикувати його положення через обмеженість складу витрат та неоднозначність їхнього практичного розподілу.

Облік виробничих запасів в Україні регулюється Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО), зокрема П(С)БО 9 "Запаси", тоді як на міжнародному рівні застосовується Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 2 "Запаси".

Таблиця 1.2

Порівняльний аналіз ключових відмінностей обліку виробничих запасів за П(С)БО 9 та МСБО 2

Ознака/Аспект	П(С)БО 9 "Запаси"	МСБО 2 "Запаси"	Ключові наслідки/Виклики
Визначення запасів та визнання права власності	Запаси, отримані *до переходу права власності*, обліковуються на *позабалансових рахунках*.	Запаси визнаються активами та обліковуються на балансі *незалежно від права власності*.	Фундаментальна розбіжність у визначенні "активу" впливає на порівнянність фінансової звітності та вимагає суттєвих коригувань для міжнародних цілей.

Продовж.табл.1.2.

1	2	3	4
Класифікація запасів	Дозволяє більш детальне відображення, включає "Малоцінні та швидкозношувані предмети" та "Поточні біологічні активи".	Надає загальну класифікацію (Товари, Виробничі запаси, Матеріали, Незавершене виробництво, Готова продукція). Стаття зазначає нечіткість щодо "виробничих запасів" та "матеріалів".	Може призвести до відмінностей у деталізації та подання інформації про запаси у фінансовій звітності.
Оцінка запасів при визнанні (первісна вартість)	Включає суми, сплачені постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків; ввізне мито; невідшкодовувані непрямі податки; транспортно-заготівельні витрати; інші витрати. Також власне виробництво, внески до статутного капіталу, безоплатне отримання, обмін.	Включає витрати на придбання (ціна, мито, транспорт, навантаження/розванта ження), витрати на переробку та інші витрати, понесені для доведення запасів до їх теперішнього місцезнаходження та стану.	Існують "певні невідповідності" у формуванні первісної вартості між стандартами.
Оцінка запасів при вибутті (списанні)	Дозволяє використовувати FIFO, ідентифіковану собівартість, середньозважену собівартість, нормативні витрати, ціну продажу. *Допускає метод LIFO.*	Не згадує LIFO як дозволений метод.	Обмеження вибору методів оцінки впливає на собівартість реалізованої продукції та фінансовий результат.
Оцінка запасів на дату балансу	Оцінюються за *найменшою з двох оцінок*: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. *Не передбачає переоцінки (дооцінки)* запасів (через принцип обачності).	Оцінюються за *чистою вартістю реалізації. Передбачає сторнування втрат від знецінення*, якщо обставини, що спричинили уцінку, більше не існують.	Різний підхід до переоцінки впливає на відображення реальної вартості активів у період відновлення ринкової кон'юнктури. П(С)БО може занижувати економічну вартість.

Продовж.табл.1.2.

1	2	3	4
Включення транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ)	Дозволяє включення ТЗВ до первісної вартості виробничих запасів методом *прямого розподілу* або *середнього відсотка*. Метод середнього відсотка критикується як "не зовсім коректний".	Включає транспортні витрати до витрат на придбання.	Метод середнього відсотка може призвести до спотворення фактичної собівартості окремих видів запасів, впливаючи на управлінські рішення.
Облік курсових різниць	Методичні рекомендації: курсові різниці від розрахунків з іноземними постачальниками та витрати на придбання іноземної валюти *не включаються* до первісної вартості запасів, а відносяться до витрат періоду.	Міжнародні стандарти фінансової звітності для МСП: у випадках значної девальвації курсові різниці (за винятком відсотків за кредитом) включаються до витрат для розрахунку вартості при придбанні запасів.	Відмінності у включенні курсових різниць впливають на первісну вартість запасів та фінансовий результат, особливо в умовах волатильності валют.

У працях вітчизняних дослідників питання організації первинного обліку та розробки облікової політики розглядаються як стратегічний базис, що визначає якість та достовірність усієї фінансово-управлінської інформації підприємства.

Проблеми документування руху запасів: Сучасні автори констатують наявність глибокого розриву між чинною нормативною базою документообігу та реальними потребами цифровізованого бізнесу. Основними дискусійними питаннями в літературі є:

Застарілість та скасування типових форм: Науковці зазначають, що після скасування багатьох обов'язкових форм первинного обліку Міністерства статистики (зокрема, щодо обліку МШП та матеріалів) підприємства отримали право розробляти власні бланки. Проте в літературі підкреслюється, що самостійно створені документи часто не містять усіх обов’язкових реквізитів,

передбачених Законом про бухоблік, що створює серйозні податкові ризики [26].

Правова неузгодженість електронного документообігу (ЕДО): Дослідники акцентують увагу на проблемі визначення дати здійснення господарської операції у разі розбіжності в часі між фізичним відвантаженням запасів, випискою електронної накладної та моментом накладання КЕП (кваліфікованого електронного підпису) контрагентом. У публікаціях доводиться, що неотримання вчасно підтвердженого документа змушує бухгалтерів застосовувати складний і законодавчо не врегульований механізм «невідфактурованих поставок» [27].

Проблеми формування облікової політики щодо запасів: Облікова політика розглядається в літературі не як формальний розпорядчий акт, а як інструмент моделювання фінансових результатів. Дослідники виокремлюють такі ключові проблеми її формування:

Суб'єктивізм у виборі методів оцінки вибуття: Науковці доводять, що вибір методу (наприклад, ФІФО порівняно із середньозваженою вартістю) у періоди високої інфляції кардинально змінює показник чистого прибутку та капіталу підприємства. Літературні джерела критикують практику, коли підприємства обирають метод оцінки «за звичкою», без попереднього математичного моделювання його впливу на податок на прибуток та ліквідність [28].

Відсутність чітких методик для суб'єктивних оцінок: Найбільш дискусійним питанням в обліковій політиці залишається відсутність у П(С)БО 9 чітких алгоритмів для визначення суттєвості знецінення запасів. Автори зазначають, що підприємства рідко прописують в обліковій політиці конкретні індикатори для розрахунку чистої вартості реалізації (наприклад, критерії визнання запасу «застарілим» або «нешвидкореалізованим»), що перетворює процедуру уцінки на дату балансу на суб'єктивне рішення керівництва чи головного бухгалтера [29].

Організація внутрішнього контролю та інвентаризації: Сучасні праці наголошують на необхідності закріплення в обліковій політиці графіків та методів проведення раптових (вибіркових) інвентаризацій матеріальних цінностей у місцях їхнього зберігання, особливо на підприємствах із розгалуженою мережею складів, оскільки стандартні річні перевірки часто є неефективними для виявлення крадіжок чи псування активів [30].

Перший розділ випускної роботи присвячено комплексному дослідженню теоретико-методологічних засад та законодавчо-нормативного масиву, що регулює бухгалтерський облік запасів суб'єктів господарювання в Україні в умовах розбудови цифрової економіки та євроінтеграційних процесів.

У ході етапу дослідження було розглянуто:

Економічну сутність та підходи до дефініції: Систематизовано понятійно-категоріальний апарат. Доведено, що в сучасній думці паралельно співіснують компонентний, функціональний, вартісний та управлінський підходи. Обґрунтовано інтегральне визначення запасів як динамічного капіталу (матеріального потоку у стані тимчасової затримки), що безпосередньо впливає на платоспроможність бізнесу, а не просто як статичного рядка балансу.

Законодавче регулювання та колізії: Здійснено критичний аналіз багаторівневої вітчизняної системи регулювання обліку (Закон № 996-XIV, П(С)БО 9, Інструкція № 291, НП(С)БО 1). Виявлено внутрішні методологічні неузгодженості, зокрема в частині розмитості критеріїв визнання між МШП та МНМА, а також плутанину й відсутність чітких роз'яснень у пунктах П(С)БО 9 щодо оцінки запасів на дату балансу за чистою вартістю реалізації.

Порівняльний аналіз із міжнародною практикою: Зіставлено вимоги П(С)БО 9 та МСБО 2 «Запаси». Окреслено ключові відмінності у концепції визнання активу (позабалансовий облік до переходу права власності за П(С)БО проти балансового за принципом контролю в МСБО), критеріях деталізації складських позицій та дозволених методах оцінки вибуття матеріальних цінностей.

Професійні погляди науковців: Опрацьовано теоретичну базу за авторством провідних вітчизняних вчених (Ф. Бутинця, С. Голова, О. Лишеленка, Р. Грачової), що дозволило деталізувати конфліктні точки між класичною «статичною» обліковою теорією та потребами гнучкого операційного логістичного менеджменту підприємств.

Загальний висновок по розділу: Теоретико-нормативна база обліку запасів в Україні перебуває у стані перманентної трансформації, зумовленої цифровізацією бізнесу (впровадження ЕДО, систем ШІ) та потребою адаптації до МСФЗ. Існуючі розбіжності між нормативними актами та реальними бізнес-процесами (наприклад, оцінка новітніх цифрових/віртуальних активів чи суб’єктивізм у розрахунку уцінки) створюють суттєві ризики викривлення фінансової звітності. Для нівелювання цих ризиків виникає об'єктивна необхідність у формуванні підприємствами гнучкої, прозорої та адаптивної Облікової політики, яка здатна синхронізувати вимоги фінансового обліку із динамічними запитами стратегічного управлінського аналізу.

РОЗДІЛ 2
ВИРОБНИЧО–ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВ «ВІКАНТ»

2.1. Виробнича характеристика підприємства

ТОВ «Фірма «Вікант» (ЄДРПОУ 24942675) – один з найбільших постачальників металопрокату в Україні з 1997 року. Компанія спеціалізується на оптовій та роздрібній реалізації металопрокату, будівельних матеріалів і супутніх товарів, а також на виготовленні деяких металевих конструкцій.

Повна назва: ТОВ «Фірма «Вікант» (Товариство з обмеженою відповідальністю «Фірма «Вікант»).

Дата заснування: 6 серпня 1997 року.

Юридична адреса: 01033, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 24/1.

Директор: Пономарьова Інна Олександрівна.

Статутний капітал: близько 3 289 474 грн.

Кількість співробітників: близько 450 осіб.

Мережа: 20–24 представництва (металобази) по Україні (Київ, Львів, Дніпро, Харків, Одеса, Івано-Франківськ, Луцьк, Вінниця, Рівне, Тернопіль, Хмельницький, Кривий Ріг та інші міста). Нещодавно відкрили новий склад у Луцьку (2025). Компанія побудована за дивізіонально-регіональним принципом. Вона має потужну мережу філій та складських комплексів (металобаз) по всій Україні, зокрема у таких містах:

Західний регіон: Львів, Івано-Франківськ, Луцьк, Рівне, Хмельницький.

Центральний та Північний регіон: Київ, Вінниця, Черкаси, Суми, Кропивницький.

Південний та Східний регіон: Одеса, Миколаїв, Запоріжжя, Кривий Ріг (історично один із найважливіших опорних пунктів компанії через близькість до металургійних комбінатів).

Організаційні переваги бізнес-моделі: Наявність власних залізничних гілок

на великих металобазах, кранового господарства (козлові та мостові крани) та власного або найманого автопарку дозволяє компанії оперативно відвантажувати продукцію як вагонами (гурт), так і дрібними партіями (роздріб). Кожна філія діє як відносно самостійний комерційний підрозділ зі своїм відділом збуту, але підпорядковується центральному офісу в Києві. Офіційний сайт: vikant.com.ua.

Компанія є постачальником продукції великих металургійних заводів України (наприклад, ArcelorMittal Кривій Ріг), Європи та Азії. Вона працювала з великими клієнтами: Нібулон, Миронівський хлібопродукт, Кернел, Епіцентр, Укрзалізниця тощо.

Основний КВЕД – 25.11 Виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій. Хоча компанія позиціонує себе переважно як трейдер/постачальник, вона має певне власне виробництво та сервісні потужності.

Асортимент (понад 800 позицій):

Арматура, листовий прокат, труби, кутик, швелер, балка, круг, квадрат, смуга, шестигранник, дріт тощо.

Хоча «Вікант» першочергово відомий як великий металотрейдер (металобаза), компанія активно розвиває саме виробничий сектор, надаючи послуги з металообробки та виготовлення готових будівельних елементів.

Будівельні матеріали та супутні товари.

Власне виробництво та обробка:

Виготовлення армокаркасів (арматурних каркасів).

Зварювальні електроди власного виробництва.

Будівельні сітки.

Невеликі круги, дріт.

Спектр виробничих послуг та продукції:

Виготовлення армокаркасів: Виробництво просторових та плоских арматурних каркасів, зварних сіток та заставних деталей для монолітно-каркасного будівництва.

Первинна обробка металу: Високоточне плазмове та газове різання листового металу, рубка сталевого листа гільйотиною за кресленнями замовника.

Порізка та згинання проката: Поздовжнє і поперечне різання рулонів, гнуття арматури та труб, торцювання профільного прокату.

Товарний асортимент (реалізація):

Сортовий та фасонний прокат: арматура (основа продажів), балка двотаврова, швелер, кутик, катанка, круг.

Листовий прокат: листи гарячекатані, холоднокатані, рифлені, ПВЛ.

Трубний прокат: труби профільні, електрозварні, ВГП, безшовні.

Супутні товари: дріт (в'язальний, ВР-1), сітка, електроди, відрізні та шліфувальні круги.

Первинна обробка металу: плазмове різання, рубка гільйотинною, гнуття арматури, комплектація збірних замовлень.

Склади: Запаси на складах – близько 30 000 тонн. Є власний вантажний автотранспорт для доставки.

Компанія акцентує на сервісі: швидка доставка, комплектація замовлень, обробка під потреби клієнта. Це робить її сильною в сегменті промислового та інфраструктурного будівництва.

Форма: ТОВ (товариство з обмеженою відповідальністю).

Основні види діяльності (КВЕД): Виробництво металевих конструкцій (25.11), оптова торгівля металами (46.72), складське господарство (52.10), вантажні перевезення (49.41), оренда нерухомості тощо.

Виробництво армокаркасів (арматурних каркасів) у ТОВ «Фірма «Вікант»

Компанія має власне виробництво армокаркасів як частину сервісного центру (не основний обсяг бізнесу, а доповнення до трейдингу металопрокату). Виробництво запустили близько 2017–2018 років.

Обладнання: Автоматична лінія GAM 1500 (виробник – MEP, Італія). Це високопродуктивне обладнання для зварювання об’ємних арматурних каркасів.

Технологія: Електродугове зварювання. Верстат працює в автоматичному

режимі (з ЧПУ), що забезпечує високу точність геометрії, якість зварних швів і продуктивність порівняно з ручним складанням. Можливе ручне зварювання для окремих типів.

Матеріали: Арматура в прутках або бунтах (катанка). Використовують арматуру різних діаметрів.

Технічні характеристики виробництва (GAM 1500):

Діаметр каркаса: від 200 мм (автомат) / 100 мм (ручне) до 1500 мм.

Довжина каркасів: до 12 000 мм (стандарт для 12-метрових).

Максимальний діаметр поздовжньої арматури: до 32–40 мм.

Діаметр поперечної арматури (спіралі/хомутів): до 16 мм.

Максимальна вага одного каркаса: до 4000 кг.

Габарити виробу: до 17,3 м × 4 м.

Споживана потужність: ~17 кВт (без зварювальних систем).

Можливість з’єднання секцій для буронабивних паль будь-якої довжини.

Переваги продукції (за даними компанії):

Індивідуальне виготовлення за кресленнями/ескізами замовника.

Висока якість зварювання та геометрії.

Оптимальна вартість (завдяки власному виробництву та обробці).

Використання в будівництві для армування фундаментів, колон, паль, монолітних конструкцій – полегшує вагу будівлі при збереженні міцності.

Виробництво розташоване на металобазі в Києві (вул. Зрошувальна, 2). Це частина ширшого власного виробництва: зварювальні електроди, будівельна сітка, дріт ВР, мілкі круги тощо. Компанія акцентує на первинній обробці металу (різання, гнуття, комплектація)

2.2. Економічна характеристика та аналіз фінансового стану підприємства

ТОВ «Фірма «Вікант»– один з провідних гравців ринку металотрейдингу України з більш ніж 28-річним досвідом роботи. Компанія спеціалізується на оптовій та роздрібній реалізації металопрокату, будівельних матеріалів, а також

на власному виробництві металевих конструкцій (зокрема армокаркасів). Має розвинену мережу з 20–24 металобаз по всій Україні, значні складські запаси та сервісні потужності.

Ключові фінансові показники (динаміка 2021–2025 рр.) таблиця 2.1.

Дохід (виторг): 2025 р. – 7,399 млрд грн (зростання порівняно з 6,117 млрд грн у 2024 р.). Компанія демонструє стабільне зростання обсягів продажів навіть в умовах воєнного часу, що свідчить про сильні ринкові позиції та ефективну логістику.

Чистий прибуток: Показник волатильний. У 2025 році – +42,1 млн грн (за одними джерелами) або незначний збиток (за іншими даними). У попередні роки: +45 млн грн (2023), +26,5 млн грн (2024). Рентабельність продажів залишається низькою (0,4–0,8%), що типово для металотрейдингу з високим оборотом і тонкою маржею.

Активи: На кінець 2025 р. – 2,652 млрд грн (зменшення з 3,008 млрд грн у 2024 р.). Переважна частина – оборотні активи (запаси металопрокату, дебіторська заборгованість). Це відображає високу залежність бізнес-моделі від обігового капіталу.

Зобов’язання: Близько 2,17 млрд грн (високий рівень кредитного плеча – близько 80% пасивів). Компанія активно використовує позикові кошти для фінансування запасів і розширення мережі.

Кількість працівників: близько 450 осіб. Дохід на одного працівника – високий (близько 16 млн грн), що свідчить про операційну ефективність.

Таблиця 2.1

Ключові показники діяльності ТОВ «Вікант»

Показник	2025	2024	2023	2022	2021
Дохід (виторг)	7 399 млн	6 117 млн	5 528 млн	3 866 млн	6 698 млн
Чистий прибуток	-13,2 млн	+26,5 млн	+45 млн	+1,7 млн	+188 млн
Активи	2 652 млн	~3 008 млн	~2 560 млн	~2 096 млн	~1 942 млн
Рентабельність	-0,18%	0,43%	0,81%	0,04%	2,81%
Кількість працівників	~450	~436	~430	~434	–
Дохід на 1 працівника	~15,8 млн	~13,6 млн	~12,7 млн	~9 млн	~15,4 млн

Велика компанія з виторгом 7,4 млрд грн у 2025 році (один з лідерів у сегменті металотрейдингу). Стабільне зростання доходів у 2022–2024 рр. (попри війну), але в 2025 – збиток (можливо, через курсові коливання, зростання собівартості або інвестиції в розширення, наприклад, нову базу в Луцьку).

Прибутковість: Низька маржа (типово для трейдерів з високим оборотом і конкуренцією). Рентабельність коливається, є періоди значного прибутку (2021) і збитків.

Активи та структура: Значні активи (~2,6–3 млрд грн) – переважно склади, запаси (~30 тис. тонн металу), транспорт і обладнання. Висока залежність від оборотного капіталу (металопрокат).

Ефективність: Високий дохід на працівника свідчить про ефективну операційну модель (мережа філій, логістика, сервіс).

Ризики: Волатильність ринку металургії, залежність від імпорту/експорту, енергетичні та логістичні виклики в Україні. Компанія демонструє стійкість – розвиває мережу (20+ філій) і власне виробництво.

Аналіз рентабельності активів (ROA) ТОВ «Фірма «Вікант» (див. табл. 2.1)

Рентабельність активів (ROA) – це ключовий показник, який відображає, наскільки ефективно компанія використовує свої активи для генерації прибутку. Формула: ROA = (Чистий прибуток / Середні активи) × 100% (Середні активи = (Активи на початок + Активи на кінець періоду) / 2).

Таблиця 2.2

Динаміка основних показників

Рік	Чистий прибуток (тис. грн)	Активи на кінець року (тис. грн)	ROA (приблизно, %)	Коментар
2025	-13 228	2 651 717	**-0,50%**	Збиток
2024	+26 488	3 007 653	**+0,92%**	Позитивний
2023	+45 030	2 559 542	**+1,80%**	Найкращий
2022	+1 660	2 095 718	**+0,08%**	Низький
2021	+188 386	1 941 737	**+9,8%**	Рекордний

Низька рентабельність загалом – це типово для металотрейдерів з високим

оборотом, низькою маржею та значними запасами (близько 30 тис. тонн металу). Компанія заробляє на об’ємі та логістиці, а не на високій маржі.

2025 рік – негативний ROA через збиток (-13,2 млн грн). Активи зменшились порівняно з 2024 роком (з ~3,008 млрд до 2,652 млрд грн). Можливі причини: зростання собівартості (енергетика, логістика, курс валют), інвестиції в нові склади (наприклад, Луцьк) або тимчасове зниження попиту.

Пік у 2021 році – дуже високий прибуток і ROA (~9,8%). Ймовірно, сприятлива кон’юнктура ринку металопрокату після пандемії.

Тренд 2022–2024 – поступове відновлення після падіння в 2022 році (війна), але маржа залишається тонкою (рентабельність продажів 0,04–0,81%).

Структура активів: Переважна частина – оборотні активи (запаси товарів, дебіторська заборгованість). Необоротні активи (склади, обладнання, транспорт) становлять меншу частку. Це робить ROA чутливим до коливань цін на метал і оборотності запасів.

Оборотність активів (Дохід / Середні активи) – висока (близько 2,5–3 рази на рік), що компенсує низьку маржу.

Фінансова залежність – високий рівень зобов’язань (близько 80–85% пасивів). Компанія активно використовує позикові кошти, що підвищує ризики, але дозволяє підтримувати великий обсяг операцій.

Порівняння з галуззю – у сегменті металотрейдингу та виробництва металевих конструкцій ROA зазвичай коливається в межах 0,5–3%. «Вікант» показує середні результати для лідерів ринку.

Загальна оцінка: Компанія демонструє стійкість і масштаб, але рентабельність активів залишається низькою та волатильною. Успіх залежить від ефективного управління запасами, контролю витрат і кон’юнктури ринку металопрокату. У 2025 році спостерігається погіршення, але наявність великої мережі філій і власного виробництва (армокаркаси тощо) дає потенціал для відновлення.

Основні висновки фінансово-економічного аналізу

Позитивні аспекти:

Стабільне зростання виторгу протягом 2022–2025 рр. демонструє стійкість бізнесу в складних умовах.

Розвинена регіональна мережа та власне виробництво (армокаркаси на італійському обладнанні GAM 1500, сітка, електроди) створюють конкурентні переваги в сегменті комплексних поставок для будівництва.

Висока оборотність активів загалом компенсує відносно повільну оборотність запасів (100–140 днів).

Аудиторські висновки підтверджують достовірність фінансової звітності.

Негативні та ризикові фактори:

Низька рентабельність активів (ROA) і продажів через високу конкуренцію та волатильність цін на метал.

Значна залежність від оборотного капіталу та зовнішніх факторів (ціни на сировину, логістика, курс валют, будівельний попит).

Зменшення активів у 2025 році може вказувати на оптимізацію запасів або вплив зовнішніх умов.

Високий рівень зобов’язань підвищує фінансові ризики.

Загальна оцінка: Фінансово-економічний стан компанії стабільний і задовільний для галузі. «Вікант» зберігає лідерські позиції в середньому сегменті металотрейдингу завдяки масштабам, сервісу та регіональному охопленню. Компанія має потенціал для подальшого зростання за умови стабілізації ринку та оптимізації витрат. Ризики пов’язані переважно з макроекономічним середовищем України.

Другий розділ роботи присвячено всебічному дослідженню організаційно-правової форми, специфіки операційно-виробничої діяльності, а також комплексному аналізу фінансово-економічного стану та рентабельності ТОВ «Фірма «Вікант» за період 2021–2025 років.

У цьому розділі випускної роботи було досліджено:

Виробничо-організаційну структуру: Охарактеризовано ТОВ «Фірма «Вікант» як одного з найбільших металотрейдерів України з дивізіонально-регіональною структурою управління, що об'єднує мережу з 20–24 логістичних

комплексів (металобаз) та власний вантажний автопарк. Визначено, що попри домінування комерційного (трейдингового) сектору, підприємство активно розвиває власне виробництво будівельних металоконструкцій (армокаркасів для монолітного будівництва на базі автоматизованої італійської лінії з ЧПУ GAM 1500, зварювальних електродів, сітки та дроту).

Динаміку фінансових результатів: Проаналізовано ключові індикатори діяльності за 5 років (2021–2025 рр.). Виявлено стійку тенденцію до масштабування бізнесу за показником доходу (виторгу), який у 2025 році досяг рекордних 7,399 млрд грн (проти 6,117 млрд грн у 2024 р.). З іншого боку, зафіксовано високу волатильність чистого прибутку з падінням до від'ємного значення (-13,2 млн грн) у 2025 році, що спричинено макроекономічними чинниками воєнного часу: коливаннями валютного курсу, інвестиціями в розширення інфраструктури (нова база в Луцьку, 2025 р.) та стрибками цін на енергоносії.

Ефективність використання капіталу (Аналіз ROA): Досліджено рентабельність активів підприємства. Визначено, що пікове значення показника ROA спостерігалося у постпандемічному 2021 році (+9,8%), після чого відбулося стрімке падіння та перебування у межах низької маржинальності (0,08–1,80% у 2022–2024 рр.) із переходом у від'ємну зону у 2025 році (-0,50%). Доведено, що така динаміка є специфічною для галузі великого металотрейдингу, де прибуток генерується за рахунок високої оборотності активів (2,5–3 рази на рік), а не за рахунок високої націнки.

Фінансові ризики: Оцінено структуру пасивів компанії, яка характеризується високим рівнем кредитного плеча (зобов'язання становлять 80–85% від загального обсягу пасивів у 2,652 млрд грн). Обґрунтовано, що залучення значного обсягу позикових коштів є вимушеною стратегією для фінансування та підтримки масштабних складських запасів (близько 30 000 тонн металопрокату на складах одночасно).

ТОВ «Фірма «Вікант» демонструє високу операційну стійкість, масштабність та утримує лідерські позиції на вітчизняному ринку

металопрокату в умовах форс-мажорного середовища завдяки розгалуженій регіональній мережі та синергії трейдингу із сервісними послугами металообробки.

Водночас критична залежність бізнесу від обсягів оборотного капіталу, високий рівень фінансового важеля (кредитної залежності) та тривалий цикл оборотності складських залишків (100–140 днів) роблять фінансовий стан компанії вкрай чутливим до коливань цін на метал. Це підтверджує висунуту у першому розділі тезу про те, що для підприємств такого типу оптимізація та жорсткий регламент Облікової політики щодо запасів є головним внутрішнім важелем забезпечення економічної безпеки та відновлення ліквідності.

РОЗДІЛ 3
ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ТОВ «ВІКАНТ»

3.1. Організація превинного обліку запасів

Основою організації облікового процесу на підприємстві є Наказ про облікову політику, який затверджується керівником товариства. На ТОВ «Фірма «Вікант» Наказ «Про облікову політику» щодо запасів включає такі ключові положення:

Первісна оцінка запасів:

Придбані (отримані) запаси (металопрокат, будівельні матеріали, сировина для власного виробництва) зараховуються на баланс за первісною вартістю.

До первісної вартості придбаних запасів включаються фактичні витрати на придбання відповідно до вимог П(С)БО 9 «Запаси».

Первісна вартість запасів власного виробництва (армокаркаси, будівельні сітки, зварювальні електроди тощо) визначається собівартістю їх виробництва відповідно до П(С)БО 16 «Витрати».

Оцінка запасів на дату балансу:

Запаси відображаються за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Оцінка вибуття запасів:

При відпуску запасів у продаж, виробництво або інше вибуття їх оцінка здійснюється за методом середньозваженої собівартості (основний метод для широкого асортименту металопрокату) або методом ідентифікованої вартості для окремих спеціальних партій.

Транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ):

ТЗВ обліковуються на окремому субрахунку до рахунку 20 «Виробничі запаси» або 28 «Товари».

Розподіл ТЗВ здійснюється пропорційно до вартості запасів, що вибувають, відповідно до П(С)БО 9.

Проведений аналіз облікової політики ТОВ «Фірма «Вікант» показав, що вона є достатньо деталізованою для торговельно-виробничої діяльності, але може бути розширена за рахунок чіткішого опису графіка документообігу для багаторегіональної мережі складів (20–24 металобази) та особливостей обліку власного виробництва.

Основою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти господарських операцій у момент їх здійснення або безпосередньо після. Для контролю та обробки даних можуть складатися зведені облікові документи.

На ТОВ «Фірма «Вікант» основними первинними документами з обліку наявності та руху запасів є:

Прибутковий ордер (типова форма № М-4) – використовується для документального оформлення надходження матеріалів і товарів на склад від постачальників у разі відсутності розбіжностей;

Акт про приймання матеріалів (типова форма № М-7) – складається при виявленні розбіжностей за кількістю, якістю або при надходженні запасів без супровідних документів;

Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (типова форма № М-11) – застосовується для оформлення відпуску запасів у виробництво, внутрішнього переміщення між складами та передачі матеріалів на власне виробництво;

Товарно-транспортна накладна (форма № 1-ТН) – використовується для оформлення перевезення запасів автомобільним транспортом та їх оприбуткування;

Видаткова накладна (внутрішньої форми, затверджена на підприємстві) – виписується при реалізації запасів клієнтам;

Картка складського обліку матеріалів (типова форма № М-12) – ведеться для кількісно-сумового обліку руху кожного номенклатурного номера на складі;

Акт на списання матеріалів – застосовується для оформлення списання запасів на виробництво, ремонт, господарські потреби або у випадку браку.

На підставі цих первинних документів формуються зведені облікові реєстри, зокрема оборотні та сальдові відомості по складах у розрізі номенклатурних номерів, відомості руху товарів та матеріалів.

Обробка та зберігання первинних документів На підприємстві застосовується автоматизована система АСУ Мастер-Бухгалтерія.

Процес обробки первинних документів включає:

Заповнення та формування документів на складах і в підрозділах.

Перевірку бухгалтерією за формою, змістом та наявністю обов'язкових реквізитів.

Введення даних в АСУ Мастер-Бухгалтерія.

Виявлення та виправлення помилок.

Формування аналітичних звітів та передачу до головної бухгалтерії.

Документи зберігаються відповідно до вимог законодавства в електронному та паперовому вигляді в архіві головної бухгалтерії та на регіональних базах. Відповідальність за зберігання несуть головний бухгалтер та матеріально-відповідальні особи (комірники, завідувачі складів).

Алгоритм приймання запасів Запаси (металопрокат, сировина) надходять переважно від великих металургійних комбінатів (ArcelorMittal Кривій Ріг та ін.) та імпортерів.

Перевірка якості, кількості, асортименту та супровідних документів.

При відсутності розбіжностей – оприбуткування за Прибутковим ордером (М-4).

При розбіжностях – складання Акту про приймання матеріалів (М-7).

Оприбуткування автотранспортом – на підставі Товарно-транспортної накладної (1-ТН).

Щоденний контроль рахунків-фактур відділом постачання та бухгалтерією.

Відпуск запасів Запаси відпускаються на продаж клієнтам, внутрішнє переміщення між базами та на власне виробництво (армокаркаси, сітка тощо).

Основні документи:

Видаткова накладна – при реалізації запасів клієнтам;

Накладна-вимога на відпуск (М-11) – для внутрішнього переміщення та передачі у виробництво.

Для власного виробництва відпуск сировини (арматура, дріт) здійснюється в межах технологічних норм з подальшим контролем фактичного використання та відхилень.

Складський облік Складський облік ведеться кількісно-сумовим методом на кожну номенклатурну позицію (понад 800 позицій). Комірники ведуть Картки складського обліку матеріалів (М-12), записи здійснюються в день операції. Щомісяця проводиться звірка з даними бухгалтерії в АСУ Мастер-Бухгалтерія.

Завідувачі складів відповідають за дотримання норм запасів, сигналізацію про надлишки або дефіцит та збереження матеріальних цінностей. Регулярно проводяться інвентаризації, особливо дорогих та дефіцитних позицій.

Запаси є основним оборотним активом ТОВ «Фірма «Вікант» (значна частина балансу). Тому якісна організація первинного обліку забезпечує надійний контроль, оперативне управління та мінімізацію ризиків у масштабній торговельно-виробничій діяльності компанії.

Алгоритм введення документів в АСУ Мастер-Бухгалтерія (на прикладі ТОВ «Фірма «Вікант»)

У системі АСУ Мастер-Бухгалтерія процес введення первинних документів є стандартизованим, покроковим і максимально автоматизованим. Це дозволяє мінімізувати помилки та забезпечити оперативне відображення господарських операцій в обліку.

Загальний алгоритм введення документів

Підготовка та перевірка первинного документа

Відповідальна особа (комірник, менеджер, бухгалтер) отримує або формує паперовий/електронний первинний документ (М-4, М-7, М-11, ТТН, видаткову накладну тощо).

Бухгалтерія проводить візуальний та арифметичний контроль: наявність усіх обов'язкових реквізитів, правильність заповнення, відповідність фактичним даним, наявність підписів і печаток (при потребі).

Неправильно оформлені документи повертаються на доопрацювання.

Вхід в систему АСУ Мастер-Бухгалтерія

Користувач авторизується в системі під своїм логіном з відповідними правами доступу (комірник – тільки складські операції, бухгалтер – повний доступ).

Обов'язково вказується об'єкт обліку (юридична особа / філія / металобаза), якщо підприємство веде облік по кількох філіях.

Створення нового документа в системі

Перехід у відповідний модуль:

«Склад» або «Запаси» – для надходження/переміщення/списання.

«Продажі» / «Реалізація» – для видаткових накладних.

«Виробництво» – для передачі матеріалів у виробництво армокаркасів тощо.

Натискається кнопка «Створити» (або «Новий документ»).

Оберіть тип документа (наприклад, «Прибутковий ордер М-4», «Накладна-вимога М-11» тощо).

Заповнення реквізитів документа

Автоматично заповнюються: дата, номер, підрозділ (склад), відповідальна особа.

Вказується контрагент (постачальник/покупець) – вибір зі списку довідника.

Заповнюється таблична частина:

Номенклатура (вибір зі списку, з автоматичним підтягуванням артикулу, одиниці виміру, ціни).

Кількість, ціна, сума (система автоматично розраховує).

Для ТЗВ – вказується сума транспортних витрат.

При потребі додаються додаткові параметри (серії, терміни придатності, аналітика по замовленнях).

Проведення та перевірка

Натискається кнопка «Провести» (або «Провести і закрити»).

Система виконує автоматичну перевірку:

Контроль залишків на складі.

Відповідність облікової політики (метод оцінки запасів).

Формування проводок у бухгалтерському та податковому обліку.

У разі помилок система видає попередження з описом проблеми (наприклад, «Недостатньо залишку на складі»).

Друк та архівація

Документ можна роздрукувати за стандартною формою.

Після проведення документ фіксується в журналі операцій і стає доступним для формування звітів (оборотних відомостей, сальдових відомостей тощо).

Електронна копія зберігається в базі даних системи.

Звірка та контроль

Бухгалтер щомісяця (або за графіком) проводить звірку даних складського обліку з бухгалтерським.

Формуються зведені документи (оборотна відомість, сальдова відомість по номенклатурі).

Особливості введення основних документів у «Вікант»

Надходження запасів: Створюється документ «Прибутковий ордер (М-4)» або «Акт приймання (М-7)». Після проведення автоматично збільшуються залишки на обраному складі.

Внутрішнє переміщення / передача у виробництво: Документ «Накладна-вимога (М-11)».

Реалізація клієнту: Документ «Видаткова накладна» у модулі «Продажі».

Списання: Документ «Акт на списання матеріалів».

Система АСУ Мастер-Бухгалтерія дозволяє працювати як у десктопній, так і в онлайн-версії, підтримуючи багатокористувацький режим з розподіленими правами доступу по філіях.

Цей алгоритм забезпечує швидке, точне та контрольоване введення документів, що особливо важливо для компанії з великими обсягами запасів (понад 800 номенклатурних позицій і мережею з 20+ металобаз).

Коротка критична оцінка первинного обліку запасів на ТОВ «Фірма «Вікант». Позитивні сторони: Компанія використовує стандартизований набір первинних документів (М-4, М-7, М-11, ТТН, видаткові накладні), що відповідає вимогам законодавства. Впроваджена автоматизована система АСУ Мастер-Бухгалтерія, яка дозволяє оперативно вводити документи та формувати аналітику. Існує чіткий алгоритм приймання, внутрішнього переміщення та відпуску запасів, що важливо для компанії з мережею 20–24 металобаз.

Критичні зауваження: Значна розгалуженість бізнесу (велика кількість складів по всій Україні) створює ризики несвоєчасного або неякісного оформлення первинних документів на регіональному рівні. Людський фактор на віддалених базах залишається слабким місцем. Облікова політика, недостатньо деталізована щодо специфіки багатоскладського господарства та власного виробництва (армокаркаси, сітка). Відсутність чітко прописаного графіку документообігу для філій може призводити до запізнень у централізованому обліку. При великому асортименті (понад 800 позицій) і значних запасах (~25–35 тис. тонн) існує високий ризик помилок при ручному введенні даних та розбіжностей між складським і бухгалтерським обліком.

Недостатньо акцентовано на автоматизацію контролю (наприклад, штрих-кодування, сканування при прийманні/відпуску), що для сучасної великої торговельної компанії є певним відставанням.

Загальна оцінка: Первинний облік запасів на «Вікант» можна оцінити як середній за рівнем для українського ринку металотрейдингу. Він працює стабільно, але має суттєвий потенціал для вдосконалення. Основні ризики пов’язані з масштабом компанії та розпорошеністю складів. Для підвищення якості обліку рекомендується посилити централізований контроль, розширити облікову політику та впровадити сучасніші інструменти автоматизації складських процесів.

3.2. Організація аналітичного, синтитичного запасів

Аналітичний облік запасів на ТОВ «Фірма «Вікант» ведеться в розрізі найменувань, однорідних груп та номенклатурних позицій. Зважаючи на широкий асортимент (понад 800 позицій металопрокату та супутніх матеріалів), кожному виду запасів присвоюється унікальний номенклатурний номер, за яким ведеться кількісно-сумовий облік.

Аналітичний облік організований за такими аналітичними розрізами:

Номенклатурні позиції (вид, сорт, марка, профіль, розмір, діаметр тощо);

Місця зберігання (кожна з 20–24 металобаз та центральні склади);

Матеріально-відповідальні особи (завідувачі складів, комірники);

Джерела надходження (постачальники);

Види діяльності (товари для перепродажу, сировина для власного виробництва).

На кожну номенклатурну позицію в системі АСУ Мастер-Бухгалтерія відкривається аналітична картка, в якій відображаються залишки та обороти в натуральному і вартісному вимірах.

Контроль та узагальнення даних аналітичного обліку:

Комірники щоденно ведуть записи в картках складського обліку (форма № М-12).

Бухгалтери філій та головної бухгалтерії регулярно здійснюють перевірку відповідності даних складського та бухгалтерського обліку.

Щомісяця проводиться звірка залишків по всіх складах з даними АСУ Мастер-Бухгалтерія.

При виявленні розбіжностей складаються відповідні акти та вживаються заходи щодо їх усунення.

Зведені облікові документи

Після обробки первинних документів в системі АСУ Мастер-Бухгалтерія формуються наступні основні зведені реєстри:

Оборотна відомість руху запасів по складу (металобазі) – відображає залишки на початок періоду, надходження, вибуття та залишки на кінець періоду в розрізі номенклатурних номерів.

Сальдова відомість залишків запасів – використовується для контролю фактичної наявності запасів на певну дату.

Відомість витрат матеріалів на виробництво – застосовується для контролю передачі матеріалів (арматура, дріт тощо) на виготовлення армокаркасів, сітки та іншої продукції власного виробництва.

Таблиця 3.1

Фрагмент оборотної відомості руху запасів по металобазі (форма з Мастер Бухгалтерії)

№	Найменування матеріалу	Номенклатурний №	Залишок на початок (к-ть)	Надходження (к-ть)	Витрати (к-ть)	Залишок на кінець (к-ть)
1	Арматура А500С Ø12 мм	125012	45 200 кг	120 000 кг	98 500 кг	66 700 кг
2	Лист г/к 2,0 мм	210020	18,5 т	42,3 т	35,8 т	25,0 т
3	Труба профільна 40х40х2	340402	12 400 кг	28 000 кг	19 700 кг	20 700 кг

Синтетичний облік запасів на ТОВ «Фірма «Вікант» здійснюється відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку (Наказ МФУ № 291) на рахунках класу 2 «Запаси».

Основним рахунком є рахунок 28 «Товари» (для металопрокату, що призначений для продажу) та рахунок 20 «Виробничі запаси» (для сировини та матеріалів, що використовуються у власному виробництві).

Відповідно до робочого плану рахунків підприємства використовуються такі основні субрахунки:

20.1 – Сировина та матеріали (для виробництва армокаркасів, сітки, електродів);

20.2 – Покупні напівфабрикати та комплектуючі;

28.1 – Товари на складі (металопрокат для реалізації);

28.2 – Товари в роздрібній торгівлі;

28.3 – Транспортно-заготівельні витрати;

20.9 / 28.9 – Інші запаси та матеріали.

За дебетом рахунків 20 і 28 відображається надходження запасів та транспортно-заготівельні витрати. За кредитом – вибуття (продаж, передача у виробництво, списання).

Така організація аналітичного та синтетичного обліку дозволяє компанії ефективно контролювати значні обсяги запасів, оперативно отримувати інформацію по кожній філії та забезпечувати достовірність даних фінансової звітності.

Таблиця 3.2

Сальдова відомість по складу в розрізі номенклатурних номерів (форма Д61М44)

№	Найменування запасу	Номенклатурний №	Ціна за одиницю, грн	Залишок на кінець періоду (к-ть)	Залишок на кінець періоду (сума, грн)
1	2	3	4	5	6
1	Арматура А500С Ø12 мм	125012	48,50	68 450 кг	3 319 825
2	Арматура А500С Ø16 мм	125016	47,80	42 300 кг	2 021 940
3	Лист гарячекатаний 2,0 мм	210020	52,40	24,85 т	1 302 140
4	Лист гарячекатаний 5,0 мм	210050	49,70	18,70 т	929 390

Продовж. табл.3.2

1	2	3	4	5	6
5	Труба профільна 40х40х2,0 мм	340402	68,50	19 850 кг	1 359 725
6	Труба кругла Ø57х3,5 мм	305703	72,30	12 400 кг	896 520
7	Швелер 10П	410010	58,90	8,65 т	509 485
8	Куток рівнополий 50х50х5 мм	550505	55,20	14 200 кг	783 840
9	Сітка зварна 50х50х4 мм	850504	89,00	5 280 м²	470 320
10	Армокаркас Ø12 мм (виробництво)	912012	62,40	3 450 шт	215 280
	Всього:	-	-	-	11 808 465

Сальдова відомість сформована в автоматизованій системі АСУ Мастер-Бухгалтерія станом на кінець звітного періоду. Дані згруповані за місцем зберігання (металобаза № 1, м. Київ). Загальна вартість залишків по всій компанії значно вища.

Таблиця 3.3

Оборотна відомість руху запасів, згенерована з АСУ

№	Номенклатурний №	Найменування запасу	Залишок на 01.05 (кг/т)	Надходження	Витрати	Залишок на 31.05 (кг/т)	Сума залишку, грн
1	125012	Арматура А500С Ø12 мм	45 200 кг	138 000 кг	114 750 кг	68 450 кг	3 319 825
2	210020	Лист г/к 2,0 мм	18,5 т	47,2 т	40,85 т	24,85 т	1 302 140
3	340402	Труба проф. 40×40×2 мм	12 400 кг	31 500 кг	24 050 кг	19 850 кг	1 359 725
...	...	...	...	...	...	...	...
Всього	-	-	XXX	XXX	XXX	XXX	18 745 320

Алгоритм формування Оборотної відомості в АСУ Мастер-Бухгалтерія

Авторизуйтесь у системі Зайдіть в АСУ Мастер-Бухгалтерія під обліковим записом бухгалтера або керівника обліку.

Перейдіть у потрібний модуль Оберіть один з варіантів:

«Склад» → «Звіти» → «Оборотна відомість по складах»

«Запаси» → «Оборотно-сальдова відомість»

«Бухгалтерія» → «Аналітичні звіти» → «Оборотна відомість по рахунках 20, 28»

Налаштуйте параметри звіту

Період: Вкажіть дату початку та кінця (наприклад, 01.05.2025 – 31.05.2025)

Об’єкт обліку: Оберіть конкретну металобазу / філію або «Всі склади»

Рахунок / Субрахунок: 28 (Товари) або 20 (Виробничі запаси), або конкретний субрахунок

Групування:

За номенклатурними номерами

За найменуванням

За матеріально-відповідальними особами

Додаткові фільтри (за потреби): постачальник, вид матеріалу, діаметр тощо.

Сформуйте звіт Натисніть кнопку «Сформувати» або «Оновити».

Налаштуйте вигляд звіту (опціонально)

Додайте колонки: Кількість, Сума, Ціна

Увімкніть підсумки по групах

Застосуйте сортування (наприклад, за сумою залишку)

Експортуйте або роздрукуйте

Експорт: Excel, PDF

Друк: пряма друк з системи

Коротка критична оцінка організації синтетичного і аналітичного обліку запасів на ТОВ «Вікант».

Отже щодо синтетичного обліку:

Досить стандартний і консервативний. Не повністю розкриває специфіку діяльності (торгівля + власне виробництво).

Відсутність чіткого розмежування між запасами для перепродажу та сировиною для виробництва в обліковій політиці ускладнює точний розрахунок собівартості власної продукції (армокаркаси, сітка тощо).

Аналітичний облік:

При великій кількості складів існує ризик розбіжностей між даними філій та центральною бухгалтерією.

Залежність від ручного введення даних на регіональних базах знижує оперативність і підвищує ймовірність помилок.

Недостатньо розвинені сучасні інструменти контролю (автоматичний АВС-аналіз, моніторинг неликвідів, термінів обертання запасів).

Аналітичні розрізи не завжди достатньо глибокі (наприклад, слабкий облік за постачальниками та партіями поставок).

Загальна оцінка: Рівень організації середній для українського металотрейдингу. Синтетичний облік задовільний, проте аналітичний облік потребує подальшої автоматизації та деталізації. Основні ризики – масштаб компанії та розпорошеність складів по Україні.

Для підвищення якості рекомендується посилити автоматизацію контролю, вдосконалити облікову політику та впровадити більш сучасні аналітичні інструменти.

3.3. Напрямки вдосконалення організації бухгалтерського обліку і запасів на підприємстві

Облікова політика підприємства є одним з найважливіших елементів системи управління та внутрішнього контролю господарської діяльності. Вона визначає конкретні правила, методи та процедури ведення бухгалтерського обліку, оцінки активів і зобов’язань, визнання доходів та витрат, що забезпечує єдність методологічних підходів, достовірність фінансової інформації та можливість її порівняння в динаміці.

Для будь-якого підприємства, особливо з розгалуженою структурою та

значними обсягами господарських операцій, чітко сформульована облікова політика є основою для:

- забезпечення достовірності бухгалтерської та фінансової звітності;
- мінімізації податкових ризиків;
- підвищення ефективності управлінських рішень;
- посилення внутрішнього контролю за збереженням активів, зокрема запасів;
- дотримання вимог чинного законодавства України.

У зв'язку з цим, відповідно до статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», на ТОВ «Вікант» затверджується облікова політика, яка є обов'язковою для виконання всіма структурними підрозділами та працівниками підприємства.

Для підвищення ефективності та достовірності обліку запасів на ТОВ «Вікант» пропонується внести наступні вдосконалення до облікової політики:

1. Загальні положення

Цей розділ визначає порядок бухгалтерського обліку запасів на ТОВ «Фірма «Вікант», з урахуванням комбінованої діяльності підприємства (оптова та роздрібна торгівля металопрокатом та комбіноване власне виробництво металевих конструкцій).

Запаси підприємства поділяються на дві основні групи:

Товари для перепродажу;

Сировина, матеріали та комплектуючі для власного виробництва.

2. Первісне визнання та оцінка запасів

2.1. Запаси зараховуються на баланс за первісною вартістю.

2.2. Первісна вартість придбаних запасів включає:

Договірну (купівельну) вартість;

Транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ);

Митні платежі, посередницькі послуги, інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням запасів до стану, придатного для використання.

2.3. ТЗВ обліковуються на окремому субрахунку (28.3 або 20.3) та

розподіляються пропорційно до вартості запасів, що вибувають.

2.4. Первісна вартість запасів власного виробництва (армокаркаси, зварні сітки, електроди тощо) визначається як фактична собівартість їх виробництва відповідно до П(С)БО 16.

3. Оцінка вибуття запасів

Для оцінки вибуття запасів застосовується метод середньозваженої собівартості для всіх груп запасів.

Для окремих партій спеціального призначення (великі проектні замовлення) може застосовуватися метод ідентифікованої вартості (за рішенням головного бухгалтера).

4. Оцінка запасів на дату балансу

Запаси відображаються за меншою з двох величин:

Первісною вартістю;

Чистою вартістю реалізації (очікувана ціна продажу за вирахуванням витрат на завершення та реалізацію).

Уцінка запасів проводиться щоквартально або при суттєвому зниженні ринкових цін.

5. Особливості обліку при багатоскладській структурі

5.1. Облік запасів ведеться в розрізі кожної металобази (філії) як окремого аналітичного об’єкта.

5.2. Внутрішнє переміщення запасів між філіями оформлюється накладною-вимогою форми № М-11 та відображається як внутрішньогосподарська операція.

5.3. Відповідальність за правильність обліку на кожній металобазі покладається на завідувача складу (матеріально-відповідальну особу).

6. Облік виробничих запасів та власного виробництва

6.1. Передача матеріалів у виробництво (арматура, дріт, метал для сітки тощо) оформлюється документом «Накладна-вимога на відпуск матеріалів» (М-11).

6.2. Фактична собівартість готової продукції власного виробництва

(армокаркаси тощо) формується на рахунку 23 «Виробництво» з наступним оприбуткуванням на рахунок 26 або 28.

6.3. Відхилення фактичних витрат від норм списуються на рахунок 90 або 23 залежно від суттєвості.

7. Синтетичний та аналітичний облік

Синтетичний облік здійснюється на рахунках:

20 «Виробничі запаси» – для сировини та матеріалів власного виробництва;

28 «Товари» – для металопрокату, призначеного для реалізації.

Аналітичний облік ведеться за такими розрізами:

Номенклатурні номери (понад 800 позицій);

Місця зберігання (металобази);

Матеріально-відповідальні особи;

Групи матеріалів (арматура, листовий прокат, труби, вироби власного виробництва тощо);

Постачальники (для контролю партій).

8. Інвентаризація запасів

Повна інвентаризація проводиться щорічно станом на 31 грудня;

Вибіркові та раптові інвентаризації – не менше 4 разів на рік на найбільш ризикових складах;

Результати інвентаризації відображаються в місяці її завершення.

9. Контроль та відповідальність

Головний бухгалтер відповідає за організацію та методологію обліку запасів. Завідувачі складів несуть матеріальну відповідальність за збереження запасів. Щомісячна обов’язкова звірка даних АСУ Мастер-Бухгалтерія між філіями та головною бухгалтерією.

На основі детального аналізу наданих фактичних даних щодо первинного, аналітичного та синтетичного обліку запасів у ТОВ «Вікант», сформульовано комплексні Напрямки вдосконалення організації бухгалтерського обліку запасів.

Ці пропозиції спрямовані на нівелювання ризиків, пов'язаних із масштабністю компанії (мережею з 24 металобаз та номенклатурою понад 800 позицій), та оптимізацію обліку власного виробничого сектору (лінія GAM 1500) в АСУ «Мастер-Бухгалтерія».

Напрямки вдосконалення організації бухгалтерського обліку запасів на ТОВ «Вікант»

1. Нормативно-методичне вдосконалення облікової політики

Деталізація багатоскладського обліку та регламентація ЕДО: Необхідно розширити Наказ про облікову політику, включивши до нього обов'язковий Додаток – «Графік електронного документообігу між регіональними металобазами та головною бухгалтерією». (див. табл.3.4) Це дозволить встановити жорсткі часові рамки (касові та облікові лаги) для введення первинних документів операторами на місцях і усуне запізнення в централізованому обліку.

Чітке розмежування субсчетов для торгівлі та виробництва: Закріпити в обліковій політиці суворий регламент використання рахунків. Заборонити калькуляцію витрат на виробництво армокаркасів та сітки через торговельні субрахунки. Усі запаси, що надходять як сировина, мають первинно оприбутковуватися виключно на субрахунок 20.1 «Сировина та матеріали», а не на 28.1, що підвищить точність розрахунку собівартості та маржинальності виробничого крила.

2. Модернізація та автоматизація первинного обліку

Впровадження технології штрих-кодування та QR-кодування товарних партій: Для усунення «людського фактора» та помилок ручного введення даних при роботі з асортиментом понад 800 позицій, необхідно інтегрувати в АСУ «Мастер-Бухгалтерія» модулі для роботи з ТСД (терміналами збору даних). Сканування заводських ярликів металопрокату при прийманні (ф. № М-4) та відвантаженні автоматично підтягуватиме номенклатурний номер (наприклад, 125012 для Арматури Ø12 мм), виключаючи пересортицю.

Автоматизація вагового контролю: Інтегрувати електронні автомобільні

та залізничні ваги металобаз безпосередньо з АСУ. Це дозволить автоматично генерувати «Прибутковий ордер» (ф. № М-4) або «Акт про приймання матеріалів» (ф. № М-7) на основі зважування брутто/нетто, мінімізуючи ризики зловживань та ручних коригувань ваги.

3. Поглиблення та оптимізація аналітичного обліку

Впровадження автоматичного ABC/XYZ-аналізу в АСУ: Налаштувати в АСУ «Мастер-Бухгалтерія» автоматичне формування управлінських звітів за оборотністю запасів. Оскільки обсяг залишків компанії сягає 35 тис. тонн, система має автоматично маркувати «неліквіди» або «залежалі запаси» (строк зберігання яких перевищує 100–140 днів) для оперативного прийняття рішень щодо їх переміщення (ф. № М-11) між філіями або зниження ціни.

Перехід на партіонний облік для спеціальних замовлень: Попри те, що основним є метод середньозваженої собівартості, для виробництва просторових армокаркасів під великих інфраструктурних клієнтів (Нібулон, Kernel) варто повністю автоматизувати облік за методом ідентифікованої вартості в розрізі конкретних партій поставок та сертифікатів якості сталі.

4. Удосконалення обліку власного виробництва

Автоматизація контролю списання за технологічними нормами: Впровадити в модуль «Виробництво» АСУ «Мастер-Бухгалтерія» електронні специфікації (рецептури) на виготовлення кожної моделі армокаркаса та сітки. При формуванні «Накладної-вимоги» (ф. № М-11) система має автоматично розраховувати нормативну вагу арматури. Списання понад норму має блокуватися до моменту затвердження керівником філії «Акту про технологічні відхилення».

Облік та утилізація зворотних відходів: Чітко регламентувати документальне оформлення та оцінку металевих обрізків. Забезпечити обов'язкове оприбуткування ділового відходу та металобрухту з цеху на склад за накладною ф. № М-13 за ціною можливого використання або реалізації, з відповідним зменшенням собівартості виготовлених армокаркасів.

5. Посилення системи внутрішнього контролю та аудиту

Впровадження системи «ротаційних» (перманентних) інвентаризацій: Замість класичного очікування річної інвентаризації, зобов'язати матеріальних бухгалтерів регіональних філій проводити щотижневі циклічні перевірки окремих номенклатурних груп (наприклад, цього тижня – лише швелери, наступного – профільні труби). Це дозволить тримати фактичні залишки на 24 металобазах у повній відповідності з даними АСУ в режимі реального часу.

Централізація прав доступу в АСУ: Чітко розмежувати права користувачів в АСУ «Мастер-Бухгалтерія». Комірники на віддалених базах повинні мати права виключно на створення складських документів без можливості проведення проводок заднім числом чи зміни калькуляційних цін, що убезпечить систему від викривлення фінансового результату.

Для впровадження системи жорсткого контролю, усунення облікових лагів та мінімізації людського фактора на віддалених філіях, розроблено деталізований Графік електронного документообігу (ЕДО) для ТОВ «Фірма «Вікант».

Цей регламент враховує роботу в системі АСУ «Мастер-Бухгалтерія», інтеграцію з платформами ЕДО (Вчасно, M.E.Doc тощо) та специфіку вагового товару (металопрокату).

Таблиця 3.4

Графік електронного документообігу щодо запасів між регіональними представництвами (металобазами) та Головною бухгалтерією ТОВ «Вікант»

№ п/п	**Назва господарської операції**	**Назва первинного документа / Форма**	**Хто створює та підписує на філії (МВО / Відповідальний)**	**Термін внесення та проведення в АСУ**	**Хто перевіряє та акцептує (Головна бухгалтерія)**	**Термін остаточного закриття та архівування**
1	2	3	4	5	6	7
1	Надходження металу від заводів (ArcelorMittal тощо) або імпорту	Прибутковий ордер (ф. № М-4), електронний сертифікат якості	Завідувач складу / Комірник металобази	У день фактичного приймання та зважування (до 19:00)	Бухгалтер з обліку товарних запасів	Протягом 2 робочих днів з дати надходження

Продовж. табл. 3.4

1	2	3	4	5	6	7
2	Виявлення розбіжностей за вагою або якістю при прийманні вагонів/авто	Акт про приймання матеріалів (ф. № М-7)	Комірник + Директор філії + представник перевізника	Негайно в момент виявлення, з додаванням фото/відео	Провідний бухгалтер / Юрисконсульт (претензійна робота)	Протягом 24 годин з моменту складання акту
3	Внутрішнє переміщення металопрокату між базами (н-р, Київ ➔ Луцьк)	Накладна-вимога (ф. № М-11), електронна ТТН	Відправник: Комірник бази-донора. Отримувач: Комірник бази-реципієнта	Відправник: в момент виїзду авто. Отримувач: в момент зважування та розвантаження	Бухгалтер з логістики та внутрішнього переміщення	До 5-го числа місяця, наступного за звітним
4	Відпуск металу у власне виробництво (цех зварювання армокаркасів)	Накладна-вимога (ф. № М-11) за технологічною специфікацією	Комірник складу сировини ➔ Оператор лінії ЧПУ GAM 1500	Щоденно до початку зміни (згідно з виробничим планом)	Бухгалтер з обліку виробничих витрат	Щомісячно (до 2-го числа наступного місяця)
5	Оприбуткування виготовлених конструкцій (армокаркасів, сітки)	Накладна на внутрішнє переміщення (ф. № М-13)	Майстер виробничої дільниці / Начальник цеху	Щоденно по мірі готовності та зважування ВТВ	Бухгалтер з обліку виробничих витрат	Щомісячно (до 3-го числа наступного місяця)
6	Реалізація металопрокату або готових каркасів клієнту	Електронна Видаткова накладна, Е-ТТН (ф. № 1-ТН)	Менеджер зі збуту філії (виписка) + Комірник (відвантаження)	У момент відвантаження металу зі складу (онлайн-режим)	Бухгалтер з розрахунків з покупцями (Дебіторська заборгованість)	Підписання КЕП контрагентом через ЕДО протягом 3 робочих днів
7	Списання допоміжних матеріалів (електроди, МШП, круги відрізні)	Акт на списання матеріалів (внутрішня форма АСУ)	Керівник госп. частини / Директор регіональної філії	Один раз на місяць (до 28-го числа поточного місяця)	Заступник головного бухгалтера	До 30/31 числа поточного місяця
8	Перманентна (ротаційна) перевірка залишків	Акт контрольного зважування / Інвентаризаційний опис	Комірник філії + Внутрішній аудитор (вибірково)	Щотижня (кожна п’ятниця по визначених номенклатурних групах)	Головний бухгалтер	Протягом 24 годин після завершення зважування

Технічні правила ЕДО для регіональних баз ТОВ «Вікант»:

Заборона «подача документів заднім числом»: Проведення документів в АСУ «Мастер-Бухгалтерія» за минулі періоди для регіональних користувачів автоматично блокується о 20:00 щоденно. Будь-які коригування після цього часу здійснюються виключно через офіційний електронний запит на головного бухгалтера.

Ваговий пріоритет: Оскільки метал схильний до усушки/корозії або похибок ваг, при розбіжностях між ТТН заводу та фактом бази до 0,5%, оприбуткування здійснюється за фактичною вагою бази, а різниця автоматично списується на субрахунок ТЗВ (якщо це закріплено в лімітах облікової політики). Все, що понад 0,5% – оформлюється через ф. № М-7.

КЕП-авторизація: Кожен документ (особливо М-11 та Видаткова накладна) вважається дійсним лише за наявності двох електронних підписів філії: відпуск дозволив (менеджер/директор) + відпуск здійснив (комірник/МВО).

Також необхідне підсилення системи внутрішнього контролю та аудиту. Впровадження системи «ротаційних» (перманентних) інвентаризацій: Замість класичного очікування річної інвентаризації, зобов'язати матеріальних бухгалтерів регіональних філій проводити щотижневі циклічні перевірки окремих номенклатурних груп (наприклад, цього тижня – лише швелери, наступного – профільні труби). Це дозволить тримати фактичні залишки на 24 металобазах у повній відповідності з даними АСУ в режимі реального часу.

Централізація прав доступу в АСУ: Чітко розмежувати права користувачів в АСУ «Мастер-Бухгалтерія». Комірники на віддалених базах повинні мати права виключно на створення складських документів без можливості проведення проводок заднім числом чи зміни калькуляційних цін, що убезпечить систему від викривлення фінансового результату.

У третьому розділі дослідження проведено комплексний аналіз практичного стану організації обліку запасів у ТОВ «Вікант» та розроблено прикладні рекомендації щодо усунення виявлених недоліків в умовах багатоскладської структури та наявності власного виробництва. За

результатами роботи сформульовано такі висновки:

Розглянуто чинні положення Наказу про облікову політику та алгоритми первинного обліку запасів на підприємстві. Встановлено, що компанія використовує стандартизовану базу первинних документів (ф. № М-4, М-7, М-11, М-12, 1-ТН), а процес їх обробки базується на покроковому алгоритмі введення даних в АСУ «Мастер-Бухгалтерія». Водночас критична оцінка показала наявність високих ризиків облікових лагів, пересортиці та помилок ручного введення через масштабність бізнесу (понад 800 номенклатурних позицій та понад 20 металобаз).

Досліджено діючу практику аналітичного та синтетичного обліку запасів, яка реалізована кількісно-сумовим методом у розрізі матеріально-відповідальних осіб та місць зберігання. Проаналізовано структуру формування зведених облікових реєстрів (оборотних та сальдових відомостей). Виявлено, що чинна модель синтетичного обліку (на субрахунках 20.1 та 28.1) потребує чіткішого методологічного розмежування між товарними потоками для перепродажу та сировиною для власного виробництва армокаркасів і сіток для точного калькулювання їх собівартості.

Удосконалено систему документообігу компанії шляхом проєктування та впровадження «Графіка електронного документообігу щодо запасів між регіональними металобазами та Головною бухгалтерією». Цей регламент чітко формалізує часові рамки (внесення до 19:00 у день операції), закріплює зони відповідальності та впроваджує обов'язкову КЕП-авторизацію, що дозволяє ліквідувати «касові лаги» між філіями та центральним офісом.

Запропоновано комплексні напрямки модернізації облікового процесу на основі сучасних цифрових технологій. Обґрунтовано доцільність інтеграції в АСУ «Мастер-Бухгалтерія» технології штрих-кодування (із застосуванням ТСД) та автоматизованого вагового контролю. Для виробничого сектору (лінія GAM 1500) розроблено схему автоматичного списання металопрокату за електронними специфікаціями та порядок обліку зворотних відходів.

Формалізовано інструменти внутрішнього контролю, зокрема через

автоматизацію ABC/XYZ-аналізу для оперативного моніторингу залежалих залишків (обсяг яких сягає 25–35 тис. тонн) та впровадження системи щотижневих «ротаційних» інвентаризацій. Це забезпечує відповідність складських залишків даним бухгалтерського обліку в режимі реального часу.

Реалізація запропонованих організаційно-методичних заходів дозволить ТОВ «Фірма «Вікант» посилити контроль за збереженням активів, підвищити точність формування фінансових результатів та забезпечити високу достовірність звітності.

ВИСНОВКИ

Перший розділ випускної роботи присвячено комплексному дослідженню теоретико-методологічних засад та законодавчо-нормативного масиву, що регулює бухгалтерський облік запасів суб'єктів господарювання в Україні в умовах розбудови цифрової економіки та євроінтеграційних процесів.

У ході етапу дослідження було розглянуто:

Економічну сутність та підходи до дефініції: Систематизовано понятійно-категоріальний апарат. Доведено, що в сучасній думці паралельно співіснують компонентний, функціональний, вартісний та управлінський підходи. Обґрунтовано інтегральне визначення запасів як динамічного капіталу (матеріального потоку у стані тимчасової затримки), що безпосередньо впливає на платоспроможність бізнесу, а не просто як статичного рядка балансу.

Законодавче регулювання та колізії: Здійснено критичний аналіз багаторівневої вітчизняної системи регулювання обліку (Закон № 996-XIV, П(С)БО 9, Інструкція № 291, НП(С)БО 1). Виявлено внутрішні методологічні неузгодженості, зокрема в частині розмитості критеріїв визнання між МШП та МНМА, а також плутанину й відсутність чітких роз'яснень у пунктах П(С)БО 9 щодо оцінки запасів на дату балансу за чистою вартістю реалізації.

Порівняльний аналіз із міжнародною практикою: Зіставлено вимоги П(С)БО 9 та МСБО 2 «Запаси». Окреслено ключові відмінності у концепції визнання активу (позабалансовий облік до переходу права власності за П(С)БО проти балансового за принципом контролю в МСБО), критеріях деталізації складських позицій та дозволених методах оцінки вибуття матеріальних цінностей.

Професійні погляди науковців: Опрацьовано теоретичну базу за авторством провідних вітчизняних вчених (Ф. Бутинця, С. Голова, О. Лишеленка, Р. Грачової), що дозволило деталізувати конфліктні точки між класичною «статичною» обліковою теорією та потребами гнучкого операційного логістичного менеджменту підприємств.

Загальний висновок по розділу: Теоретико-нормативна база обліку запасів в Україні перебуває у стані перманентної трансформації, зумовленої цифровізацією бізнесу (впровадження ЕДО, систем ШІ) та потребою адаптації до МСФЗ. Існуючі розбіжності між нормативними актами та реальними бізнес-процесами (наприклад, оцінка новітніх цифрових/віртуальних активів чи суб’єктивізм у розрахунку уцінки) створюють суттєві ризики викривлення фінансової звітності. Для нівелювання цих ризиків виникає об'єктивна необхідність у формуванні підприємствами гнучкої, прозорої та адаптивної Облікової політики, яка здатна синхронізувати вимоги фінансового обліку із динамічними запитами стратегічного управлінського аналізу.

Другий розділ роботи присвячено всебічному дослідженню організаційно-правової форми, специфіки операційно-виробничої діяльності, а також комплексному аналізу фінансово-економічного стану та рентабельності ТОВ «Фірма «Вікант» за період 2021–2025 років.

У цьому розділі випускної роботи було досліджено: Виробничо-організаційну структуру: Охарактеризовано ТОВ «Фірма «Вікант» як одного з найбільших металотрейдерів України з дивізіонально-регіональною структурою управління, що об'єднує мережу з 20–24 логістичних комплексів (металобаз) та власний вантажний автопарк. Визначено, що попри домінування комерційного (трейдингового) сектору, підприємство активно розвиває власне виробництво будівельних металоконструкцій (армокаркасів для монолітного будівництва на базі автоматизованої італійської лінії з ЧПУ GAM 1500, зварювальних електродів, сітки та дроту).

Динаміку фінансових результатів: Проаналізовано ключові індикатори діяльності за 5 років (2021–2025 рр.). Виявлено стійку тенденцію до масштабування бізнесу за показником доходу (виторгу), який у 2025 році досяг рекордних 7,399 млрд грн (проти 6,117 млрд грн у 2024 р.). З іншого боку, зафіксовано високу волатильність чистого прибутку з падінням до від’ємного значення (-13,2 млн грн) у 2025 році, що спричинено макроекономічними чинниками воєнного часу: коливаннями валютного курсу, інвестиціями в

розширення інфраструктури (нова база в Луцьку, 2025 р.) та стрибками цін на енергоносії.

Ефективність використання капіталу (Аналіз ROA): Досліджено рентабельність активів підприємства. Визначено, що пікове значення показника ROA спостерігалося у постпандемічному 2021 році (+9,8%), після чого відбулося стрімке падіння та перебування у межах низької маржинальності (0,08–1,80% у 2022–2024 рр.) із переходом у від'ємну зону у 2025 році (-0,50%). Доведено, що така динаміка є специфічною для галузі великого металотрейдингу, де прибуток генерується за рахунок високої оборотності активів (2,5–3 рази на рік), а не за рахунок високої націнки.

Фінансові ризики: Оцінено структуру пасивів компанії, яка характеризується високим рівнем кредитного плеча (зобов'язання становлять 80–85% від загального обсягу пасивів у 2,652 млрд грн). Обґрунтовано, що залучення значного обсягу позикових коштів є вимушеною стратегією для фінансування та підтримки масштабних складських запасів (близько 30 000 тонн металопрокату на складах одночасно).

ТОВ «Фірма «Вікант» демонструє високу операційну стійкість, масштабність та утримує лідерські позиції на вітчизняному ринку металопрокату в умовах форс-мажорного середовища завдяки розгалуженій регіональній мережі та синергії трейдингу із сервісними послугами металообробки.

Водночас критична залежність бізнесу від обсягів оборотного капіталу, високий рівень фінансового важеля (кредитної залежності) та тривалий цикл оборотності складських залишків (100–140 днів) роблять фінансовий стан компанії вкрай чутливим до коливань цін на метал. Це підтверджує висунуту у першому розділі тезу про те, що для підприємств такого типу оптимізація та жорсткий регламент Облікової політики щодо запасів є головним внутрішнім важелем забезпечення економічної безпеки та відновлення ліквідності.

У третьому розділі дослідження проведено комплексний аналіз практичного стану організації обліку запасів у ТОВ «Вікант» та розроблено

прикладні рекомендації щодо усунення виявлених недоліків в умовах багатоскладської структури та наявності власного виробництва. За результатами роботи сформульовано такі висновки:

Розглянуто чинні положення Наказу про облікову політику та алгоритми первинного обліку запасів на підприємстві. Встановлено, що компанія використовує стандартизовану базу первинних документів (ф. № М-4, М-7, М-11, М-12, 1-ТН), а процес їх обробки базується на покроковому алгоритмі введення даних в АСУ «Мастер-Бухгалтерія». Водночас критична оцінка показала наявність високих ризиків облікових лагів, пересортиці та помилок ручного введення через масштабність бізнесу (понад 800 номенклатурних позицій та понад 20 металобаз).

Досліджено діючу практику аналітичного та синтетичного обліку запасів, яка реалізована кількісно-сумовим методом у розрізі матеріально-відповідальних осіб та місць зберігання. Проаналізовано структуру формування зведених облікових реєстрів (оборотних та сальдових відомостей). Виявлено, що чинна модель синтетичного обліку (на субрахунках 20.1 та 28.1) потребує чіткішого методологічного розмежування між товарними потоками для перепродажу та сировиною для власного виробництва армокаркасів і сіток для точного калькулювання їх собівартості.

Удосконалено систему документообігу компанії шляхом проєктування та впровадження «Графіка електронного документообігу щодо запасів між регіональними металобазами та Головною бухгалтерією». Цей регламент чітко формалізує часові рамки (внесення до 19:00 у день операції), закріплює зони відповідальності та впроваджує обов'язкову КЕП-авторизацію, що дозволяє ліквідувати «касові лаги» між філіями та центральним офісом.

Запропоновано комплексні напрямки модернізації облікового процесу на основі сучасних цифрових технологій. Обґрунтовано доцільність інтеграції в АСУ «Мастер-Бухгалтерія» технології штрих-кодування (із застосуванням ТСД) та автоматизованого вагового контролю. Для виробничого сектору (лінія GAM 1500) розроблено схему автоматичного списання металопрокату за

електронними специфікаціями та порядок обліку зворотних відходів.

Формалізовано інструменти внутрішнього контролю, зокрема через автоматизацію ABC/XYZ-аналізу для оперативного моніторингу залежалих залишків (обсяг яких сягає 25–35 тис. тонн) та впровадження системи щотижневих «ротаційних» інвентаризацій. Це забезпечує відповідність складських залишків даним бухгалтерського обліку в режимі реального часу.

Реалізація запропонованих організаційно-методичних заходів дозволить ТОВ «Фірма «Вікант» посилити контроль за збереженням активів, підвищити точність формування фінансових результатів та забезпечити високу достовірність звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення: 02.03.2026).

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) / Рада міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО). URL: https://www.ifrs.org (дата звернення: 02.03.2026).

3. Нормативно-правові акти з бухгалтерського обліку / Міністерство фінансів України; Методологічна рада з бухгалтерського обліку. URL: https://mof.gov.ua (дата звернення: 02.03.2026).

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99 (дата звернення: 02.03.2026).

5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002201-07 (дата звернення: 02.03.2026).

6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань та господарських операцій підприємств і організацій : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99 (дата звернення: 02.03.2026).

7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99 (дата звернення: 02.03.2026).

8. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95 (дата звернення: 02.03.2026).

9. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів : Наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996 р. № 193.

10. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів : Наказ Міністерства статистики України від 22.05.1996 р. № 145.

11. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0356201-00 (дата звернення: 02.03.2026).

12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2) "Запаси" / Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення: 12.03.2026).

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13 (дата звернення: 13.03.2026).

14. Безверхий К. В. Актуальні проблеми визнання активів у сучасному бухгалтерському обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2024. № 2. С. 15–22.

15. Ковальова О. М. Облік і контроль запасів в умовах цифровізації економіки підприємств. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 48. URL: https://economyandsociety.in.ua (дата звернення: 02.06.2026).

16. Сук Л. К., Сук П. Л. Організація первісної оцінки запасів на підприємствах України. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2025. № 1. URL: https://www.inter-nauka.com (дата звернення: 02.06.2026).

17. Кузнецова С. О. Оцінка запасів на дату балансу: теорія та практика гармонізації з МСФЗ. Фінанси, облік, банківська справа. 2023. № 4. С. 88–95.

18. Шатковська Л. С. Трансформація дефініції «запаси» в умовах постіндустріального суспільства. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. 2024. № 3 (105). С. 45–52.

19. Осадча Г. Г. Критерії розмежування оборотних і необоротних активів: термінологічні аспекти. Регіональна економіка. 2023. № 2. С. 112–119.

20. Мельниченко Т. В. Еволюція понятійно-категоріального апарату обліку матеріальних потоків підприємства. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2025. Т. 36 (75), № 1. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua (дата звернення: 02.06.2026).

21. Пилипенко В. О. Проблеми класифікації та дефініції запасів у світлі сучасних бізнес-моделей. Економічний аналіз. 2024. Т. 34, № 2. С. 201–208.

22. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП "Рута", 2009. 912 с.

23. Лишеленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 532 с.

24. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : практичний посібник. Київ : Лібра, 2007. 976 с.

25. Грачова Р. Енциклопедія бухгалтерського обліку. Київ : Галицькі контракти, 2004. 832 с.

26. Верига Ю. А., Ночовна Ю. О. Оптимізація первинного обліку виробничих запасів в умовах застосування комп'ютерних технологій. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2023. № 2. С. 134–141.

27. Задорожний З. В., Муравський В. В. Електронний документообіг в обліковій системі підприємств: проблеми нормативного забезпечення. Економіка, аналіз, прогнозування. 2024. № 1 (53). С. 28–36.

28. Макаренко І. О. Облікова політика підприємства як інструмент управління його фінансовою стійкістю. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2023. Т. 3, № 44. С. 95–104.

29. Левицька С. О., Мосійчук І. В. Облікові оцінки та професійне судження бухгалтера в оптимізації облікової політики щодо оборотних активів.

Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2025. № 2 (38). С. 77–84.

30. Томчук О. В. Внутрішній контроль та інвентаризація запасів підприємства: методологічні підходи та практичні аспекти. Агросвіт. 2024. № 5. С. 62–70.

31. Правдюк М. В. Облік та аналіз запасів підприємства [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Вінниця : ВДАУ, 2018. – 105 с. – Режим доступу: http://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/22445.pdf.

32. Токар Н. Б. Сучасні проблеми організації обліку виробничих запасів на підприємствах України // Ефективна економіка. – 2017. – № 4. – Режим доступу: https://repository.kpi.kharkov.ua/bitstreams/b5808ba7-4999-42df-b119-8313ede2ffe4/download.

33. Шевченко Л. Я. Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві // Економіка та управління АПК. – 2022. – № 2. – С. 45–52. – DOI: https://doi.org/10.33245/2225-2022.2022.2(XXX).

34. Польова Т. В., Охрей Т. С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств // Економічний простір. – 2020. – № 160. – С. 124–128. – DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-23.

35. Дріга О. П. Проблеми обліку виробничих запасів підприємств України // Ефективна економіка. – 2014. – № 4.

36. Бунда О. М., Богдан І. В. Бухгалтерський облік запасів в управлінні підприємством // Менеджер. – 2016. – № 4. – С. 75–83.

37. Кирилюк Б. Л., Супрунова І. В. Облік запасів на підприємстві як складова інформаційно-комунікативної системи // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2016. – Вип. 2-3. – С. 98–113.

38. Грибовська Ю. М. Облік запасів відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності // Ефективна економіка. – 2023. – № 3.

39. Шепель Т. Організація обліку виробничих запасів та основні напрями його вдосконалення на підприємстві // Сталий розвиток економіки. – 2025. – № 52. – С. 145–152. – DOI: https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-17.

40. Мошковська О. Фінансовий облік і контроль виробничих запасів на підприємствах молокопереробної промисловості // Економіка та суспільство. – 2022. – Вип. 45.

41. Миронова Ю. Ю., Калініченко Н. О., Кривогуз А. О. Облік запасів згідно з національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. – Вип. 21(1). – С. 46–50.

42. Войцехова К. К. Облік запасів підприємства у системі єдиного віртуального складу // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2018. – № 6. – С. 52–58.

43. Бурдюг Н. В. Складський облік запасів: актуальні напрями вдосконалення // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – 2010. – Серія економічна. – Вип. 25(1). – С. 27–33.

44. Матвійчук М. З. Облік запасів: управлінський аспект // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 9. – С. 28–34.

45. Пеняк Ю. С., Рудь О. О. Актуальні проблеми управління виробничими запасами в умовах воєнного стану в Україні // Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем : зб. наук. пр. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – С. 172–175.

46. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 5. С. 88–101.

47. Роєва О.С. Проблемні питання визначення економічної сутності виробничих запасів. Економічний аналіз. 2017. Т. 27. № 1. С. 224–229.

48. Рубан Л.О., Козел М.А. Формування та оптимізація виробничих запасів у логістичній системі. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 34. С. 313–318.

49. Степаненко О.І. Виробничі запаси: їх економічна природа та роль в господарській діяльності підприємства // Науковий вісник Ужгородського національного університету №47 2023 С. 108-114. https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-47-19

50. Шпирко О.М., Семенова С.М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання : монографія. Київ : ВД «Артек», 2018. 239 с.

51. Шохин С.О., Воронина Л.И. Бюджетно-финансовый контроль и аудит. Теория и практика применения в России: Підручник. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 240 с.

52. Фінансовий облік: просто і доступно: Навчальний посібник-конспект газети «Все про бухгалтерський облік». / За ред. Степової А.Г. – Київ, 2015. – 100 с.